ФИФI ФЫМЫГЪЭПУД, ФИ IЕЙ ФЫМЫГЪЭПЩКIУ

АДЫГЭ ЛЫЗ

АДЫГСКОЕ СЛОВО

КЪБР-м И ПАРЛАМЕНТЫМРЭ ПРАВИТЕЛЬСТВЭМРЭ Я ГАЗЕТ
ГАЗЕТА ПАРЛАМЕНТА
И ПРАВИТЕЛЬСТВА КБР

1924 ГЪЭМ И МЭКЪУАУЭГЪУЭ МАЗЭМ И 1 ЛЬАНДЗРЭ КЪЫДОКI

№23 (21.431) ● 2009 гъэм мазаем (февралым) и 7, щэбэт ● Тхьэмахуэм тхуэ къыдокI ● И уасэр соми 3-щ ● adyghe@mail.ru adyghepsale.ru

Къэбэрдей-Балкъэр Республикэм и ХэхакIуэ комиссэм унафэ къыщащтэкIэ Iэ иЗтыну хуитынигъэ иIэу хэт Евтушенкэ С. В. и къалэнхэр щхьэщыхьым и IуэхукIэ

Къэбэрдей-Балкъэр Республикэм и Президентым и Указ

«Къэбэрдей-Балкъэр Республикэм и ХэхакIуэ комиссэм и IуэхукIэ» Къэбэрдей-Балкъэр Республикэм и Законым и 6 статьям и IыхьэI Э-м и «б» пунктым ихьэIэ **унафэ сощI:**

1. Къэбэрдей-Балкъэр Республикэм и ХэхакIуэ комиссэм унафэ къыщащтэкIэ Iэ иЗтыну хуитынигъэ иIэу хэт Евтушенкэ С. В. и къалэнхэр щхьэщыхьым.

2. Мы Указым кIыфI егъуэт Iэ щыщIэздза махуэм щегъэжьауэ.

Къэбэрдей-Балкъэр Республикэм и Президент КЪАНОКЪУЭ Арсен

Налшык къалэ
2009 гъэм мазаем и 3-м
№19-УП

2009 - 2018 гъэхэм ятещIыхьауэ Къэбэрдей-Балкъэр Республикэм МэзымкIэ и планыр къэштэным и IуэхукIэ

Къэбэрдей-Балкъэр Республикэм и Президентым и Указ

Урысей Федерацэм МэзымкIэ и кодексым и 86 статьям и пункт 3-м ипкъ иткIэ **унафэ сощI:**

1. 2009 - 2018 гъэхэм ятещIыхьауэ Къэбэрдей-Балкъэр Республикэм МэзымкIэ и планыр къэштэным.

2. Мы Указым кIыфI егъуэт Iэ щыщIэздза махуэм щегъэжьауэ.

Къэбэрдей-Балкъэр Республикэм и Президент КЪАНОКЪУЭ Арсен

Налшык къалэ
2008 гъэм дыгъэгъазэм и 31-м
№143-УП

●КЪБР-м и Парламентым и Президиумым

Балигъ мыхъуахэр щхьэрыутIыпщу щымытын папщIэ

Республикэм законхэр къыдэзыгъэкI и органым и Президиумым и зи чэзу, зэIущIэр иригъэкIуэкIащ КЪБР-м и Парламентым и УнафэщI Бечелов Ильяс.

АГРАРНЭ политикэмрэ щIыуэпсыр къэгъэсэбэпынымкIэ комитетым и унафэщI Несутулов Виктор кIыхьилъхьэри, зэIущIэм щыхэпащ «Къэбэрдей-Балкъэр Республикэм и закон аст щхьэкIуэхэм зэхъуэжьIыныгъэхэр хэпльхьэным и IуэхукIэ» КЪБР-м и законым и проектым. Ар згъэхьэзыраш республикэ законодательствэр федеральнэ мардэхэм ирагъэзэгъэшхын мурадкIэ.

КIыхьIэтыкIуэ апхуэдэ законопроектыр кIыхьыбгъэдэкIар щIыпIэ самоуправленэм и Налшык къалэ Советыращ. Ар кIыщIыхильхьэм, Лэжьыгъэмрэ социальнэ политикэмкIэ комитетым и унафэщI **Жанатаев Сэлим** зэрыжиIамкIэ, мы документыр зэхалъхьащ балигъ мыхъуахэм я гъащIэмрэ уэшнащгъэмрэ хьумэныжьмкIэ, ахэр щхьэрыутIыпщу щымытынымкIэ, хабзэм емыбэкъуэнымкIэ законодательствэр гъэтхIиным мурадкIэ. Документым къегъэуцу жэщым и зэман пыуухIакIэм кIуриубыдэу сабийхэм я адэ-анэр ящымыгъуэу уэрамхэмрэ щIыхь зэхуэсыпIэхэмрэ щыIэну хуимыту.

Нужь лъэхъэнэм кIоохьу балигъ мыхъуа я бынхэр я благъэхэм е я хэгъэрейхэм кIыхуагъанэуэрэ адэ-анэхэр зэман кIыхькIэ къэтыну республикэм щикI. Налшык къалэм опекэмрэ попечительствэмкIэ и органхэм къата бжыгъэхэм кIыхьзрагъэльагъуэмкIэ, 2008 гъэм апхуэдэ сабийиуэ къалэ еджапIэхэм щIэсхэм 300-м щIигъу яхэтащ. Я нэхъыбапIэкIэ абыхэм зыри якIэльапIлырыкым. Республикэр зэрыщыту къэпщтэмэ, ищхьэкIэ къыщыгъэльэгъуэ бжыгъэр нэрыльагъуу нэхъ инынущ. Ар щыхьэт тохьуэ сабийхэр гъэсэным, гъуэгу гъэзэным тегъуэвэным зэрыхуэфащэкIэ кIэльымыплъ адэ-анэхэр кIуэтэху нэхъыбэ зэрыхьуэм.

ЗэIущIэм къыщыхалъхьа законопроектыр зэхэзыльхьахэм къалъытэ мы документыр сабийхэмрэ балигъыпIэ имыуа ныбжьыщIэхэмрэ щIэпхьаджагъэхэм щыхъуэмынымкIэ, ахэр тэмэму гъэсэнымкIэ властхэм сэбэп къахуэхьуну. Жанатаев Сэлим зэрыжиIамкIэ, апхуэдэ хабзэ мардэхэр Урысейм и щIыналъэ щхьэхуэхэм къыз эрыщащтам сэбэпынагъ къищащ. Ахэр нэхъыбжьхэм я кIэльыплъныгъэм щIэмыту уэрамым дэтыну щыхуит зэманыр мардэ пыуухIакIэм зэрыгаръуэвэрэ балигъ мыхъуахэм а щIыналъэхэм щалэжь хабзэншагъэхэм я бжыгъэм хэпщIыкIыу кIэрэхуащ.

Президиумым и зэIущIэм зыщыхэпльа законопроектхэр 2009 гъэм и гъатхэм Парламентым зэлэжьну Iэху нэхъыщхьэхэм хагъэхащ инкIи ахэр депутатхэм хуагъэхьащ.

ЗаконодательствэмкIэ, къэрал уэуэныгъэмкIэ, щыпIэ самоуправленэм и IуэхуэхмкIэ комитетым и унафэщI **Абазэ Руслан** Президиумым хэтхэм я пащхь я кIурильхьащ «Урысей Федерацэм и Уголовнэ кодексым зэхъуэжьIыныгъэхэмрэ дэщIыгъуэныгъэхэмрэ хэпльхьэным и IуэхукIэ» УФ-м и Федеральнэ Зэхуэсым и Къэрал Думэм ягъэхьэным папщIэ ягъэхьэзыра федеральнэ законопроектыр.

Парламентым и лэжьыгъэр кIыхьзэпэщыныкIэ, регламентымкIэ, депутат щэхабзэмкIэ комитетым и унафэщI **Махуэ Владимир** кIыпсэхьам едаIуэри, Президиумым хэтхэм унафэ къащтащ «Ленинцы» мэкъумэщ кооперативым и лэжьакIуэхэру Бердюжэ Владимир Иван и кIуэм - кооперативым и унафэщIым, КЪБР-м и Парламентым и депутатым, Картлыков Александр Мусэ и кIуэм - гъэш комплексым япэ класс зиIэ и тракторист-машинистым, Сирота Владимир Григорий и кIуэм - инженер-ухуакIэ нэхъыщхьэхэм, Супрун Людмилэ Алексей и пхъум - газ хозяйствэмкIэ операторым, мэкъумэщ продукцэмкIэ сатуущIым, апхуэдэу «Урысейпсо кIэрал телерадиокомпание» федеральнэ кIэрал IуэхущIапIэм и «КъэбэрдейБалкъэр» кIэрал телерадиокомпанием и лэжьакIуэхэу Башиевэ Ритэ Тыгъуэн и пхъум, Тебердиевэ Марьям Малик и пхъум - радиовещанэмкIэ операторхэм КЪБР-м и Парламентым и ЩIыхь тхылыр етыным теухуауэ.

Правительствэм хухаха сыхьэтыр хиубыдэу депутатхэр едэIуащ производствэм и пыдзахуэхэмрэ унагъуэхэм я кIэрыхьбжьрыхуэхэмрэ дэщIыным республикэм зэрыщелъэжьым.

БАТЫР Любэ,
КъБР-м и Парламентым и пресс-Iуэхущ1апIэм и лэжьакIуэ.

Къалэ бюджетыр зэрагъэзэщIам хоплъэж

●Налшык

Налшык къалэм и администрацэм цIыху куэд къызэрихьэлIа псалъэмакъ щекIуэкIащ республикэм и къалащхьэм 2008 гъэм и бюджетыр зэрагъэзэщIам теухуауэ. ЦIыхухэм щыгъуазэ защIын папщIэ а документыр «Официальная Кабардино-Балкария» газетым нэхъ пасэу къытрадзащ.

ЗэIущIэм доклад нэхъыщхьэр щиIащ Налшык къалэм и администрацэм и Iэтащхьэм и кIуэдзэм и къалэнхэр зыгъэзащIэ, финансыгъэмкIэ департаментым и унафэщI Кучуковэ Мадинэ. Абы зэрыжиIамкIэ, езым къызэригъэпэщыж хэхъуэхэмкIэ сом мелуан 999-рэ, федеральнэ бюджетымрэ республикэ бюджетымрэ кIыхькI датацэхэмкIэ, субсидиехэмкIэ, субвенцэхэмкIэ сом мелард 1-рэ мелуани 190-рэ къалэ бюджетым иIащ. Зы илъэсым кIуриубыдэу къалэм езым къызэригъэпэщыж хэхъуэхэмкIэ сом мелуан 999-рэ, федеральнэ бюджетымрэ республикэ бюджетымрэ кIыхькI датацэхэмкIэ, субсидиехэмкIэ, субвенцэхэмкIэ сом мелард 1-рэ мелуани 190-рэ къалэ бюджетым иIащ. Зы илъэсым кIуриубыдэу къалэм езым къызэригъэпэщыж хэхъуэхэмкIэ сом мелуан 163-кIэ нэхъыбэ хъуащ. Адрей гъэхэми хуэдэу, хэхъуэхэм я хэкIыпIэ нэхъыщхьэр налогхэмрэ къэрал, муниципальнэ мыльку къызэрагъэсэбэпым кIыпэкIэ ахъшэмрэщ.

ЗэIущIэм къыщыдалъхьа докладым щыгъуазэ щIа, Налшык къалэм и администрацэм и Iэтащхьэм и кIуэдзэм и къалэнхэр зыгъэзащIэ, финансыгъэмкIэ департаментым и унафэщI Кучуковэ Мадинэ. Абы зэрыжиIамкIэ, езым къызэригъэпэщыж хэхъуэхэмкIэ сом мелуан 999-рэ, федеральнэ бюджетымрэ республикэ бюджетымрэ кIыхькI датацэхэмкIэ, субсидиехэмкIэ, субвенцэхэмкIэ сом мелард 1-рэ мелуани 190-рэ къалэ бюджетым иIащ. Зы илъэсым кIуриубыдэу къалэм езым къызэригъэпэщыж хэхъуэхэмкIэ сом мелуан 163-кIэ нэхъыбэ хъуащ. Адрей гъэхэми хуэдэу, хэхъуэхэм я хэкIыпIэ нэхъыщхьэр налогхэмрэ къэрал, муниципальнэ мыльку къызэрагъэсэбэпым кIыпэкIэ ахъшэмрэщ.

Бюджетым и доходхэм я 2-рэ мелуани 181-рэ, 2007 гъэм елъытауэ сом мелуан 417-кIэ нэхъыбэ, къагъэсэбэпащ. Докладэ щыIам жиIащ лъэпкъ щынагъуэншагъэр къызэгъэпэщыным къалэм и бюджетым кIыхькIыу нэгъабэ сом мелуани 4-м щIигъу зэрыхальхьар. «Лъэпкъ экономикэм зегъэужьным пыщIа IуэхухэрэI» Iыхьэм сом мелуани 177-рэ трагъэкIуэдащ. ПсэупIэ-комунальнэ Iэнатlэм хуэхар сом мелуан 713-м щIегъу. Ахъшэ нэхъыбэ дыдэ зытрагъэкIуэдахэм ящыщ егъэджэныгъэр (сом мелуан 879-м щIигъу), узыншагъэр хъумэныжьрэ спортымрэ (сом мелуан 220-рэ), щэнхабзэр (сом мелуан 99-рэ), социальнэ Iэнатlэр (сом мелуан 51-рэ).

ЦIыпIэ самоуправленэм и Налшык къалэ Советым и депутатхэм зэIущIэм щыжаIащ бюджет ахъшэр къызэрагъэсэбэпыр егъэфIэкIуэным пыщIауэ лэжьыпхъэу къалъытэхэр. Абыхэм къыхагъэщхьэхукIащ псом ягъэу налогхэр нэсу къыхэхыныр къызэгъэпэщын зэрыуейр.

ЗэIущIэм хэтахэм зэрыжаIамкIэ, финанс дэIэпыкъуныгъэ хузэныкъуэ Iэнатlэ къалэ хозяйствэм куэд щыIэщ. Абыхэм ящыщу нэхъыщхьэхэр къызэгъэщхьэхукIыныр къалэм и бюджетыр щыIэныгъэм зэрыхальхьар. «Лъэпкъ экономикэм зегъэужьным пыщIа IуэхухэрэI» Iыхьэм сом мелуани 177-рэ трагъэкIуэдащ. ПсэупIэ-комунальнэ Iэнатlэм хуэхар сом мелуан 713-м щIегъу. Ахъшэ нэхъыбэ дыдэ зытрагъэкIуэдахэм ящыщ егъэджэныгъэр (сом мелуан 879-м щIигъу), узыншагъэр хъумэныжьрэ спортымрэ (сом мелуан 220-рэ), щэнхабзэр (сом мелуан 99-рэ), социальнэ Iэнатlэр (сом мелуан 51-рэ).

ЦIыпIэ самоуправленэм и Налшык къалэ Советым и депутатхэм зэIущIэм щыжаIащ бюджет ахъшэр къызэрагъэсэбэпыр егъэфIэкIуэным пыщIауэ лэжьыпхъэу къалъытэхэр. Абыхэм къыхагъэщхьэхукIащ псом ягъэу налогхэр нэсу къыхэхыныр къызэгъэпэщын зэрыуейр.

ЗэIущIэм хэтахэм зэрыжаIамкIэ, финанс дэIэпыкъуныгъэ хузэныкъуэ Iэнатlэ къалэ хозяйствэм куэд щыIэщ. Абыхэм ящыщу нэхъыщхьэхэр къызэгъэщхьэхукIыныр къалэм и бюджетыр щыIэныгъэм зэрыхальхьар. «Лъэпкъ экономикэм зегъэужьным пыщIа IуэхухэрэI» Iыхьэм сом мелуани 177-рэ трагъэкIуэдащ. ПсэупIэ-комунальнэ Iэнатlэм хуэхар сом мелуан 713-м щIегъу. Ахъшэ нэхъыбэ дыдэ зытрагъэкIуэдахэм ящыщ егъэджэныгъэр (сом мелуан 879-м щIигъу), узыншагъэр хъумэныжьрэ спортымрэ (сом мелуан 220-рэ), щэнхабзэр (сом мелуан 99-рэ), социальнэ Iэнатlэр (сом мелуан 51-рэ).

ЦIыпIэ самоуправленэм и Налшык къалэ Советым и сессием къыщыхэлъхьапхъэу.

КУБАДИЕВЭ Нуржан,
Налшык къалэ администрацэм и пресс-Iуэхущ1апIэм и лэжьакIуэ.

●Шэрэдж куей

Фэеплъхэр зэрагъэпэщыж

XX лЭщIыгъуэм и пэщIэдзэхэм Балъкъэр Ипщэ къуажэм и Iэгъуэблагъэхэм чащанэжь зыбжанэ итащ.

НЭХЪЫЖЬХЭМ зэрыхуагъэфащэмкIэ, абыхэм мыхьэнэ ин яIащ дыгъуэхэм, биихэм жылагъуэр щахъуэмэнымкIэ. Хэку зауэшхуэм и лъэхъэнэ лъэпкъэр чащанэм щIыхуIэ еIусакъым. Къуажэм и Iимам Циканов Мухьэдин кIыхьэриIуэтэжьмкIэ, а чэщанэхэм япэгъунэгъуу мэжджыт щытащ. Абы щыхьэт техъуэ суртэхэри щыIэщ.

Къуажэдэхэр зэгурыIуащ тхыдэ мыхьэнэ зиIэ чэщанэхэр хуэм-хуэмкуурэ езыхэм я къаруклэ зэфIагъэувэжьыну. Мы IуэхуэмкIэ щыIуэ Балъкъэр Ипщэм мэжджытыщIэ зыкIыщIуахьнущ, ауэ абы мэлыхьуэрэ, мэжджытыжьри зэрагъэпэщыж.

ЖАНХЪУЭТ Зуэз.

●Аруан куей

Лэжьыгъэфl кърехьэлIэ

Нарткъалэ дэт сабий творчествэмкIэ унэм кружок 19 щоладжь, абыхэм сабий 930-рэ къокIуалIэ.

ТВОРЧЕСТВЭМКIЭ унэм и гъэсакIуэхэр илъэс кIуам пашэ щыхъуащ «Куууэ гупсысэн», «Къалэмым и Iэужьхэр», «Дыкъэзыухъуреихь дунейм и хьумакIуэхэр», «Есэп зепеуэ» фIэщыгъэхэм щIэту екIуэкIа республикэ олимпиадэхэм. ЕхъулIэныгъэфIхэр щагъэлъагъуащ академик Вернадскэм и фэеплъу екIуэкI еджэныгъэхэм, «Дунейр мамыру щрыРет» дунейпсо артфестивалым, «ФIыуэ сльагъу пшынэ, бзэрабзэ» республикэ зэпеуэм. Дызытехьа илъэсым Аруан куейм творчествэмкIэ и унэм и лэжьыгъэр нэхъри иригъэфIэкIуэну и мурадщ. Куей администрацэмрэ пспащIэхэмрэ я мылъку зэхэдзэкIэ зыхуей хуагъэзащ кружокхэр щахьалажь пэшхэр, унэ щIыбыр зэрагъэхьащ, хуабэ зригъэIуэ бжьамийхэр зрагъэхьуэкIащ. Куей администрацэм и Iэтащхьэ Кьанокъуэ Антемыркъан тыгъэ яхуищIащ лазер принтер.

Мы илъэсым ДДС-м къекIуалIэ сабийхэм я бжыгъэм хагъэхъуэну я мурадщ. Абы адэ-анэхэр щогуфIыкI, я сабийхэр щогурымым дэмыту мыхьэнэ зиIэ Iуэхум зэрыдрагъэхьэхым папщIэ.

ДОХЪУШОКЪУЭ Ланэ.

●Бахъсэн куей

Соблырхэ я гъэшыр

Зеикъуэ дэт гъэш заводым кьрашалIэ Бахъсэн куейм и мэкъумэщ хозяйствэ зэмылIэужьыгъуэхэм шэуэ къыщIашыр. Iуэхущ1апIэр зы жэщ-махуэм кьрибыдэу шэ тонни 5-м йолэжь, къыщIигъэкI ерыскьыхэкIхэм щIэупщIэшхуэ иIэу.

ЗАВОДЫМ егъэхьэзыр кхъуей зэмылIэужьыгъуэхэр, тхъуцыны, шатэ, кхъуейлъалъэ. Iуэхущ1апIэм и Iыгъэльлхэм я мурадщ къыщIагъэкIым и куэдагъми фIагъми хагъэхьуэну. Абы кхъухэкIыу линэщIэхэр игъэувынущ, Iэщ куэд зезыхуэ унагъуэхэми ядэлэжьэнущ.

Иджыпсту заводым гъэш къезышалIэхэм ящыщу бжьыпэр иIыгъщ «Соблыр» мэкъумэщ-фермер хозяйствэм. Мыбы и фермэхэм Iэщ 2000-м нэс щаIыгъщ, я гъэшыр кьабзэщ инкIи Iувщ. Дызытехьэгъатхэм Зеикъуэ гъэш заводым къыщIигъэкI шыныгъуэхэр нэгъуэщI щыналъхэхэми иригъэшэну и мурадщ. Iуэхущ1апIэм зэгурыIуныгъэ зрищIылIэнухэм ящыщу мы зэманым ухуэныгъэшхуэхэр щекIуэкI Сочэ къалэр.

ЛЪОСТЭН Муэз.

● Прохладнэ куей

Къалэн нэхъыщхьэ

Прохладнэ куейм сабий творческэмкIэ и центрыр илъэс ещанэ ирагъэуэ хэту экологиемкIэ ныбжьыщIэхэм я «Дуней щхьэнтIэ» дунейпсо зэгухьэныгъэм иригъэкIуэкI зэхьэзэхуэхэм.

АБЫ И КЪАЛЭН нэхъыщхьэр кьыдэкIуэтей щIэблэр тхыдэ, щэнхабзэ фэеплъхэм пщIэ хуащIу, дуней псом я зэхуэдэ экологие хабзэхэр кьалъытэу къэгъэтэджьнырыц. Прохладнэ куейм и РЦДТ-р унэтIыныгъэ зыбжанэкIэ хэтащ зэхьэзэхуэм: лъэпкъхэм я щэнхабзэ, сурэт щIын, сурэт техын, усыгъэм и хабзэхэр джын, дыкъэзыухъуреихь дунейр хъумэн жыхуиIэхэм. Мы центрым и гъэсэнхэу Хьэбэ Мадинэ, Овчинников Владимир, Кувико Ольгэ сымэ Москва щытекIуахэм яхэхуащ инкIи кратащ дипломхэмрэ «Я познаю мир» тхылъ зэрыIыгъхэм я зи чэзу кьыдэкIыгъуэмрэ.

ШЭРЭДЖ Дисэ.

● Прохладнэ куей

Мы махуэхэм

Мазаем и 7, щэбэт

♦ РСФСР-мрэ КъБАССР-мрэ я щIыхьэ артист, «Кабардинка» ансамблым и музыкантэ щыта **Ашуров Т. Р.** къыщалъхуа махуэщ (1890 - 1964).

♦ Илъэси 104-рэ мэхъу бзэщIэныгъэлI, адыгэ лъэпкъ щэнхабзэм зиужьыным зи гущIэ хэзыльхьа **ГукIымахуэ Iэбубэчыр** къыззраугъхуэр.

♦ЩIДАА-м и член-корреспондент, усакIуэ **Бэлагъы Любэ** къыщалъхуа махуэщ.

♦**Дыгъэр къыщIэкIащ сыхьэти 7-рэ дакъикъэ 19-м, къухьэжьнущ сыхьэт 17-рэ дакъикъэ 24-м.**

♦**Махуэм и кIыхьагъщ сыхьэти 10-рэ дакъикьи 5-рэ.**

Мазаем и 8, *тхьэмахуэ*

♦Мы махуэм 1943 гъэм советыдзэхэм хуит къащIыжауэ щытащ фашист зэрыпсъуакIуэхэм яубыда Курск къалэр.

♦Мазаем и 8 - 18-хэм Къэзан къалэ щекIуэкIынущ оперэм и XXVII Дунейпсо фестиваль.

♦ Лос-Анджелес (США) щекIуэкIынущ музыкэмкIэ зэхуэсыгъэфI зэзыгъэгъуэтахэр зэрагъэлъапIэ «Грэмми» саугъэтыр щатыну пшыхьыр. Урысейм къыбгъэдэкIыу абы хэтынущ дирижерхэу Гергиев В. А., Балашов Р. Г., адыгэ артист Башмет Ю. А., уэрэджьаIуэ Хворостовскай Д. А. сымэ.

♦ Химие щIэныгъэхэм я доктор, профессор, КъБКъУ-м и егъэджакIуэ, ЩIДАА-м и член-корреспондент **Щауэ Iэбубэчыр** къыщалъхуа махуэщ.

♦ **Дыгъэр къыщIэкIынущ сыхьэти 7-рэ дакъикъэ 18-м, къухьэжьнущ сыхьэт 17-рэ дакъикъэ 26-м.**

♦**Махуэм и кIыхьагъщ сыхьэти 10-рэ дакъикьи 8-рэ.**

Мазаем и 9, *бгыщхьэ*

♦ Илъэси 105-рэ и пэкIэ Урыс-япон зауэм щIидзауэ щытащ.

♦ Хьэрщыр мамыр Iуэхухэм кхъуэхъэзэбэпыным теухуауэ ООН-м и комитетым и 46-нэ зэIущIэ Венэ (Австрие) щекIуэкIынущ мазаем и 9 - 20-хэм.

♦ Шапсыгъ лъэпкъым и къуэ пажэ, Совет Союзым и ЛIыхьужь **Ацумыжь Айдэмыр** къыщалъхуа махуэщ (1912 - 1942 гъэ.).

♦ **Дыгъэр къыщIэкIынущ сыхьэти 7-рэ дакъикъэ 17-м, къухьэжьнущ сыхьэт 17-рэ дакъикъэ 27-м.**

♦**Махуэм и кIыхьагъщ сыхьэти 10-рэ дакьикьи 10-рэ.**

ПIалъэхэр зыгъэхьэзырыр **КЪАНЫКЪУЭ Анфисэмэ.**

Пэлыгъ Iуэхуэ

Джэлэрей и натIэ быдэ мэхъу.

Къалэ бюджетыр зэрагъэзэщIам хоплъэж

●Налшык

Налшык къалэм и администрацэм цIыху куэд къызэрихьэлIа псалъэмакъ щекIуэкIащ республикэм и къалащхьэм 2008 гъэм и бюджетыр зэрагъэзэщIам теухуауэ. ЦIыхухэм щыгъуазэ защIын папщIэ а документыр «Официальная Кабардино-Балкария» газетым нэхъ пасэу къытрадзащ.

ЗэIущIэм доклад нэхъыщхьэр щиIащ Налшык къалэм и администрацэм и Iэтащхьэм и кIуэдзэм и къалэнхэр зыгъэзащIэ, финансыгъэмкIэ департаментым и унафэщI Кучуковэ Мадинэ. Абы зэрыжиIамкIэ, езым къызэригъэпэщыж хэхъуэхэмкIэ сом мелуан 999-рэ, федеральнэ бюджетымрэ республикэ бюджетымрэ кIыхькI датацэхэмкIэ, субсидиехэмкIэ, субвенцэхэмкIэ сом мелард 1-рэ мелуани 190-рэ къалэ бюджетым иIащ. Зы илъэсым кIуриубыдэу къалэм езым къызэригъэпэщыж хэхъуэхэмкIэ сом мелуан 163-кIэ нэхъыбэ хъуащ. Адрей гъэхэми хуэдэу, хэхъуэхэм я хэкIыпIэ нэхъыщхьэр налогхэмрэ къэрал, муниципальнэ мыльку къызэрагъэсэбэпым кIыпэкIэ ахъшэмрэщ.

ЦIыпIэ самоуправленэм и Налшык къалэ Советым и депутатхэм зэIущIэм щыжаIащ бюджет ахъшэр къызэрагъэсэбэпыр егъэфIэкIуэным пыщIауэ лэжьыпхъэу къалъытэхэр. Абыхэм къыхагъэщхьэхукIащ псом ягъэу налогхэр нэсу къыхэхыныр къызэгъэпэщын зэрыуейр.

ЗэIущIэм хэтахэм зэрыжаIамкIэ, финанс дэIэпыкъуныгъэ хузэныкъуэ Iэнатlэ къалэ хозяйствэм куэд щыIэщ. Абыхэм ящыщу нэхъыщхьэхэр къызэгъэщхьэхукIыныр къалэм и бюджетыр щыIэныгъэм зэрыхальхьар. «Лъэпкъ экономикэм зегъэужьным пыщIа IуэхухэрэI» Iыхьэм сом мелуани 177-рэ трагъэкIуэдащ. ПсэупIэ-комунальнэ Iэнатlэм хуэхар сом мелуан 713-м щIегъу. Ахъшэ нэхъыбэ дыдэ зытрагъэкIуэдахэм ящыщ егъэджэныгъэр (сом мелуан 879-м щIигъу), узыншагъэр хъумэныжьрэ спортымрэ (сом мелуан 220-рэ), щэнхабзэр (сом мелуан 99-рэ), социальнэ Iэнатlэр (сом мелуан 51-рэ).

ЦIыпIэ самоуправленэм и Налшык къалэ Советым и сессием къыщыхэлъхьапхъэу.

КУБАДИЕВЭ Нуржан,
Налшык къалэ администрацэм и пресс-Iуэхущ1апIэм и лэжьакIуэ.

Зытепсэльыхьын я мащIэкъым

КЪЭРЭШЕЙ-ШЭРДЖЭС. *Республикэм и Президент Эбзеев Борис иджыблагъэ яIущIащ щынадзэм я жыларыуэ зэгухьэныгъэхэм я такъмадзэхэм, дин Iуэхущ1апIэхэм я унафэщIхэм.*

ЗэIущIэм щытепсэльыхьащ «Жылагъуэр, дин Iуэхущ1апIэр, властыр - дыдэжьуэтмэ, кIыхьамыгъэщIэфыну дыкъарульэщIэ республикэ гражданфорум егъэкIуэжьынымкIэ. КъШР-м льэпкъ Iуэхуэхэмрэ хьыбарегъащIэ IэнатlэхэмкIэ и комитетым и унафэщI Канцеров Рашид зэрыжиIамкIэ, апхуэдэ зэхуэс зэхэшэныр зи жэрдэмыр Эбзеев Борисщ. Ар мазаем и 24-м республикэм и драмтеатрым щрагъэжьэкIынущ. Абы кIрихьэлIэнущ щынальэм и унафэщIхэр, щIыпIэ правительствэм хэтхэр, депутатхэр, жылагъуэ, щIалэгъуалэ, цIыхубэ зэгухьэныгъэхэм я унафэщIхэр. ЗэIущIэм щытепсэльыхьынущ республикэм щыIэ социальнэ, экономикэ, политикэ щытыкIэхэм, ныкъуасныгъэхэмрэ ахэр къыззэнэкIыныжькIэ щыIэ Iэмалхэмрэ.

Хъунэгу Рашид и псалъэ

АДЫГЕЙ. *Адыгей къэрал университетым щекIуэкIащ «ЩIэныгъэ. Егъэджэныгъэ. Щ1алэгъуалэ» 6-нэ Урысейпсо щIэныгъэ конференц.*

КОНФЕРЕНЦЫМ хэтащ Урысей Федерацэм и щIыналъэхэм я щIэныгъэлIэр аспирант ныбжьыщIэу 300-м нэблагъэ. Хьэщ1эхэм псалъэ гуапэкIэ захуигъэзащ университетым и ректор Хьунэгу Рашид инкIи ахэр щыгъуазэ ящIащ и екъулIэныбжьхэм, нобэ я Iуэху зыIутым.

Егупсысауэ бгъэдохьэ

АБХЪАЗ. *Урысеймрэ Беларусымрэ я къэрал зэгухьэныгъэм и секретарь Бородин Павел журналистхэм зэрыжриIамкIэ, Абхъазымрэ Осетие Ипщэмрэ я къэрал щхьэхуэу Беларусым кIыльыгъэну хьэзырщ, абы зэран хуэхъун щхьэхусыгъуэм щыIэкым.*

АБХЪАЗЫМРЭ Осетие Ипщэмрэ къэралыгъуэ щхьэхуэу къэлъыгъэным Беларусым и парламентыр хэпльэнущ мэльыхьым и 1-м.

«Дэ зыми дыкIигъэзэхьыкIын Iэмал имыIэу Абхъазымрэ Осетие Ипщэмрэ къэралыгъуэ щхьэхуэу къэтлъытэн хуейуэ. Ар дэ ди унафэщ. Уеблэмэ, Урысей Федерацэм нэхърэ дэ куэдкIэ нэхъ дыпищIауэ си гугъэщ Абхъазым. Абы къыхэкIыуи Iуэхум егупсысауэ дыбгъэдэхьэнущ», - жиIащ Беларусым и президент Лукашенкэ Александр.

Хэкъуэауэ жраIэ

Урысей Федерацэм иджыблагъэ Евросоюзым зыхуигъэзащ Абхъазымрэ Осетие Ипщэмрэ ятеуэн мурад зэримыIэмкIэ дэфтэрым Куржым Iэ трырнгъаззэну.

УРЫСЕЙМ НэгъуэщI къэралIуэхухэмкIэ и министерствэм къызэритамкIэ, абы теухуауэ УФ-м и МИД-м и унафэщIым и къуэдзэ Грушко Александр яIущащ Евросоюзым и лIыкIуэхэу Москва щыIэхэм. Абы зыIущIахэм хэкъуэауэ яжриIащ Абхъазымрэ Осетие Ипщэмрэ зауэ ярищIылIэн зэрымыIэмкIэ Куржым дэфтэрым Iэ трагъэдзэн зэрыхуэр.

ХЬЭЩЫКЪУЭЙ Олег.

ЗэIущIэхэр | IуэрыIуатэ - дыщэ пхъуантэ
КЪЭБЭРДЕЙ
Махуэгъэпс | Щэбэт къыдокIыгъуэ | Малъхъэдис

АДЫГЭ ПСАЛЪЭ

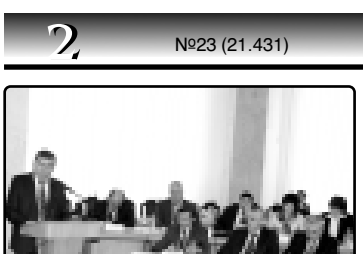

Хьэгъэс Залымджэрий и псалъэ.
Сурэтыр **МАМИЙ Руслан** *трихащ.*

Гугъуехьхэр ягъэбелджылы

● ЗэIущIэхэр

Къэбэрдей-Балъкъэрым и Президент Къанокъуэ Арсен иригъэкIуэкIащ республикэм и къалэ, район администрацIхэхэм я Iэтащхьэхэр зыхуэхъу. Абы къриухьэлIат министерствохэмрэ ведомствохэмрэ я унафэщIхэри.

АР КЪЫщIЭУИХЫМ, республикэм и Президент Къанокъуэ Арсен къыхигъащIащ нобэ Налшыкрэ Аруан районымрэ тулыпIэ хэха зэрыхуащIыр, абы я администрацIхэм я Iэтащхьэхэр къулыкъуэм зэрыпэрыувэрэ зэман кэд зэрыдэмыкIам къыхэкIыу.

- Налшыки Аруан районми заужьыныжьмкIэ щыIэ Iэмалхэм нэхъ кууэр хэпIэхэр хуейщ. Мы гъэм Нарткъалэ ухуэныгъэ зыбжанэ къыщыдгъэжьэну бюджетым хэдгъэкIащ. Налшыки щыкуэдщ зэпымыуэу дыхьэпэ кIыхь хуей Iуэхугуэхэр. Апхуэдэ хэм ящыщщ псэупIэ унэхэр ухуэнри, архитектурэ и пIэныкIуэхэрэ къалэм игъэтынкIэ тепIэтэр зыхуэдэр губзыхурри, зыр адрейм пыщIэжауэ къекIуэкI нэгъуэщI Iуэхугуэхэрри. Абыхэм зэкIыпIэ яхужьыну Iэмал зыбжанэ нобэ дубзыхуну дыхуейт, - жиIащ Президентым.

Налшык и къалэ администрацIм и Iэтащхьэ Хьэгъасэ Залымджэрий доклад ищIу къыщIэсатъэм, кIыхьигъащIащ Бепо Ремиз, Кэнжэ, Большэ Аул, Хьэсэнкий, Iэдэпихэ къуажэхэри зэгъэщIыпIа къалащхьэм республикэм щыпсэу щIыхуэм я Iыхьэ щанэр къыззэрыщIыбыдэр. Къэбэрдей-Балъкъэрым гъэжьэгуэ ныбжьым ирагъэкIуэкIащ щIыпIэу зыхуэдэр. Абыхэм кIуэ пэтми я хъэжьэр нэхъыбэ мэхъу, зи мылъкуKэ хилъафэу лажьэ Iуэхущ Iапи Iэр нэхъ мащIэщ. Апхуэдэхэм улахуэмкIэ щIыхуэу ягъэлри мащIэ дыдэ хъуащ. Иужьрей илъэсищым щIыхуэхэм я гъэжьапщIэм хэхъуэу зэрыщытри къыхигъащ.

2008 гъэм Налшык и предприятэхэм къыщIагъэкIа продукцуэу нэгъуэщI щыпIэхэм зрагъэпхъуащ сом меларди 5,9-рэ и уасэ. Псом хэмыдэу екъулIэныгъэфIэхэр яIащ «Телемеханика», «Полиграфкомбинат», «Станкозавод» IуэхущапIэхэм. Ауэ нэгъабэ и мазаемрэ дыгъэгъазэмрэ рынкхэм щызекIуэ уасэхэр зэрехам кIыхьхэкIы, зытращIыхьам хуэдизу продукцэ кIахуащIэгъэкIакIым. Iэхъ мащIэ хъуащ продукциемкIэ псынкIэм илъэкIри. А Iэнатlэм 2008 гъэм щыIэфIагъэкIар зытращIыхьам и процент 47,4-рагъ.

Iуэхуэр щынэхъыфIщ Налшык и мэкъумэш хозяйствэм. Абы гъэшIэкIрэ ямыгъэкIыжу кIыщIалэжьамэ Iэщ бжьыгъэми хэхъуащ. Ар зи фIыгъэр мэкъумэш Iэнатlэм зегъэужьыным хуэунэ тIа лъэпкъ проектращ. Абы ипкъ итIкIэ, «Россельхозбанкым» налшыкдэс хэм яритащ кредит 89-рэ, псори зэхэту сом мелуани 109,4-рэ хъуэ. Налшык и мэкъумэш Iэнатlэм нэгъабэ кIыщIигъэкIащ сом мелуан 622,5-рэ и уасэ продукцэ. Ар 2007 гъэм епIытIмэ, процент 27-кIэ нэхъыбэщ.

2009 гъэм Налшык и бюджетым сом меларди 2-рэ мелуан 393-рэ Iэрыхъэну тращIыхь. Иужьрей илъэсиплым кIэрыубыдэу къыдэIэпыкIуэ Iэкъыбзэ хъуащ. Итlани, Хьэгъасэ Залымджэрий кIыпIытащ щIыпIэ налогыу кIыхьэкIыр мащIэу, абы и зэранкIи, бюджетыр тэмэму гъэнщIа мыхъуу. Бюджетым щыщу процент 51,8-р токIуадэ Iуэхущапlэхэм хуалэжь псэупIэ-коммунальнэ Iуэхутхьэбзэхэм я уасэмрэ улахуэмрэ тыным. А Iуэхугуэхитlм кIыдзэхуэращ адрей псомэ ахутеглъэкIуадэр. Ар и щыхьэтщ бюджетым мылъку къызэремыщIэкIым. Апхуэдэ Iуэху щытыкIэм и зэкIыпIэ кIыхьыхуэу, нобэ администрацэм и гъэкъэкIуэхэр хопIъэжь кIыхьэм и налог Iуэхуэхэр зэрызэрахъэ щIыкIэм, зэ теувыIа предприятэхэм я гъжьыгъэр зэтеублажа зэрыхьуныр, Iуэхущапlэщ Iэхэри кIыззэIухьныбэм.

Къэбэрдей-Балъкъэрым и Президент Къанокъуэ Арсен къыгъэлъагъуащ Хьэгъасэ Залымджэрий и докладым Налшык и гутыгъэхьэхэм и Iуэхущапlэщ Iуэхугуэхэр зэрыщIыгъэбледжылар, ауэ ахэр гъэзэкIуэжа хъуным телъэкIэн зы программэ ублэхуэри абы тегъэщIапlэ ищIакъым.

- Къэвгъэлъэгъуа Iуэхугуэхэм ящыхьэри лэжьыным хуэунэтIыгъэ къыдэм программэ зэщIэгъэуIуэхэр иIэн хуейщ. Гугъуехьхэр гъэкIуэдыным бгъэдыдыхьэщ блжьыными, абы кIырикIуэнымэ ушытхъуэзу, - жиIащ Президентым.

Аруан районым и Iуэху зыIутым теухуауэ зэIущIэм кIыщIипсэтыщ куей администрацэм и Iэтащхьэ Къанокъуэ Антемыркъан. Абы зэрыжиIамкIэ, нэгъабэ гъэкъэпIэнэшIэу районым щатхащ щIыхь 3363-рэ. Ар куейм щIипсэхэм я процент 4,5-рэ мэхъу. Псори зэхэту щIыхуэм гъэкъэпIэ кIэхуэгъуэгъэшIэнымкIэ Iуэхущапlэм щIыхь 7267-м зыкъыхуэгъэзэрэ, абы щыщу 939-р гъэкъэпIэмкIэ кIыхьэзэрагъэкIащ.

иджыри 190-р нэгъуэщI Iэщагъэ хуэдэжэну ягъакIуэри, абы щыщуи 174-р гъэкъэпIэ ягъэуващ.

Нэгъабэ и щэкIуэгъэм щыкъэрабжамкIэ, Аруан районым и Iуэхущапlэхэм щолажьэ щIыхь мин 12-м щIигъу.

2008 гъэм Аруан районым и бюджетыр процент 99-кIи игъэзэщIауэ аращ, ауэ езым и хэхъуэу бюджетым кIуэн хуэ мылъкым щIригъэкIуэну зы проценткIэ. Къыжьым хуейщ куейм налогыу кIыщIыхьэ ахъшэм гъэ кIэс зэрыхъэхъуэр. Псалъэм папщIэ, 2006 гъэм сом мелуан 42-рэ мин 300-рэ, 2007 гъэм - сом мелуан 67, 800-рэ, нэгъабэ - сом мелуан 96,200-рэ район бюджетым хапIхьащ Iуэхущапlэхэм.

Куейм и экономикэм зыкIыжьыным хуэунэтIауэ инвестицэм и проекту 20 ягъэ хъэзыращ. Абыхэм 2011 гъэщIоныгъэ районым къращIэн хуейщ сом зы мелардэ мелуан 564-рэ, налогыу хах ахъшэмэ кIэблагъэ илъэсищым хэхъэнущ сом мелуан 69,7-кIэ.

Районыр гугъу нэхъ езыгъэхъэ Iуэхугуэу Къанокъуэ Антемыркъан къигъэлъэгъуащ къуажэ зыбжанэ псыкIэ кIыхьэгъэпсыгъуеIуэу зэрыщытыр, медицинэ Iуэхущапlэхэм дохутыр зэрыпIэужьыгъуэхэр зэрахэримыхуур, нэгъуэщI Iуэхугуэхэрри. Ахэр гъэзэкIуэжыным хуэхъуэрэ ялъэкIэуэ районым администрацэм и Iэтащхьэр тепсэлъихьащ. Зэгуущым щыхэпIащ районым администрацэм и къару закъуэкIэ хуэмылъэжьыну Iужьугуэхэм я хэкIыпIэхэм.

ГЪУЩIО Зариф.

Амисулашвили Урысейм и паспорт кърат

● Футбол

МЫ МАХУЭХЭМ хъыбар къыпIэрыхьащ «Спартак-Налшык»-мрэ Куржым и к оманд кIыхьхэмрэ я гъуащхьэхьуэ Амисулашвили Александр Урысей Федерацэм и паспорт кIыззэрыратам теухуауэ. Абы кIыкIыращи, гъэ джэгуегъэщIэм кIыщIыщIэдзауэ Амисулашвили хамэ къэрал кIынкIа футболисту къальытэжьныкъым.

ЖЫЛАСЭ Замир.

Мы гъэм илъэсэ 10 мэхъу ар, ди къэралым щагъэлъапIэ Урысей щIыпIэхэм я махуэр.

ИУЖЬРЕЙ илъэс зыбжанэм РАН-м и лэжьыгъэм хуэгъэжьу зэужащ. Абы Президиумыжь епхауэ мэлажьэ щIэныгъэ къэхутэныгъэхэм хэль Iуэху кIуинхэмкIэ щIэныгъэ совет зыбжанэ. Апхуэдэхэщ гидрофизикэм, биологиемрэ, химиемрэ, дунейм хъумэным, хьэрщым епха советхэр, дунейпсо щэнхабэ щIэныр, тенджыизхэмрэ хыхэмрэ, Арктикэмрэ Антарктикэмрэ дежьыным хуэунэтIа къэхутэныгъэхэмкIэ советхэр, нэгъуэщIхэри. ИригъэкIуэкI щIэныгъэ-къэхутэныгъэхэмкIэ РАН-р япщIащ УФ-м. Абы и къэрал къэхутэныгъэхэр зэгуэхъэныгъэ куэдым. Кыыпэщыть къалэнхэм елыытауэ къэхутэныгъэхэр щоюгъэкI АкадемиемкIэ щIэныгъэ къудамэ зэхуэмыдэхэм. Къэралым и щыпIэ куэдым щыуагъежащ РАН-м и щIыналъэ къудамэхэми. Абыхэм ящыщу нэхъ ин дыдэу къалыпIэ Санкт-Петербургым щIэныгъэ центрыр.

1993 гъэм Налшык къыщIэзыхауэ щыгащ РАН-м и Къэбэрдей-Балъкъэр щIэныгъэ центрыр. Ар кIыззэгъэпэщынкIи щыщIэщхьэ ирилъэлащ щIэныгъэлэгъэ цIэрыIуэ, техникэ щIэныгъэхэм я докторыр, УФ-м щIэныгъэхэмкIэ щIыхь зиIэ и лэжьакIуэ Иуан Петр. Аращ зи гугъу тщIы щIыналъэ къудамэм иджыпсту и унафэщIыр. Иуаныр зи пашэ лъэпкъ щIыныгъэлIхэм ящыщ. Ар щIыналъэ изэхэмыдэхэмкIэ къэхутэныгъэ лэжьыгъэшхуэ щрагъэкIуэкI. Ар япщIащ ди щIыпIэм щыIэ институт зыбжанэм. Апхуэдэ щIэныгъэ Гренитрат къэхутэныгъэхэмкIэ Къэбэрдей-Балъкъэр институтыр (унафэщIыр Бгъэжьнокъуэ Барэсбийщ), Информатикэмрэ щIыналъэ зэхуэмыдэхэмкIэ Къэбэрдей-Балъкъэр институтыр (унафэщIыр Иуан Петрщ), Прикладной математикэмрэ автоматизацэмкIэ Къэбэрдей-Балъкъэр институтыр (унафэщIыр Нэхущ Iэдэм), Бгылъэ щIыпIэхэм я экологиемкIэ Къэбэрдей-Балъкъэр институтыр (унафэщIыр Темботт Фатlимэщ), нэгъуэщIэри. Къэбэрдей-Балъкъэр щIэныгъэ центрым и къудамэ щхьэхуэхэщ Iэдэрнэ къэхутэныгъэхэмкIэ Урысей Академиемрэ ди щIыпIэм щиIэ Бахьсэн нейтринэ обсерваторэр, абы и Президиумыми егъэщIылIащ ГеографиемкIэ къудамэмрэ редакцэ-тхыль тедзапIэмрэ.

Апхуэдэу ди республикэм щылажьэ щIэныгъэ Iуэхущапlэхэм ящыщу РАН-м и Медико-биологие институтым медицинэ-экологие къэхутэныгъэхэмкIэ и щIыналъэ институтыр, Астрономие обсерваторэр, нэгъуэщIхэри.

Зи къэхутэныгъэхэмкIэ къэралым, хамэ щIыпIэхэм щIэрыщIэу щыхьауэ ди щIэныгъэ Iэнатlэхэм щолажьэ лъэпкъ щIэныгъэлI пажэхэр. Абыхэм я нэхъыбэр щагъэхьэзыр ди республикэм и ефакIэ нэхъыбэ щIэныгъэ къэхутэныгъэ лажьэ ефакIэ пашэхэу Къэбэрдей-Балъкъэр къэралыр университетыр, Къэбэрдей-Балъкъэр къэралыр щIэныгъэ институтыр, нэгъуэщIхэри.

КъэхутэныгъэщIэхэр зи пIыпIэ ди лъэпкъ щIэныгъэлIхэр зи махуэ-махуэ зэхьэблэгъахэм республикэр, Хэку псор ипэкIэ зыгъэкIуэ. Iэн лэжьыгъэ щIэныгъэлIхэм я Кавказ Ищхьэрэ институтыр, нэгъуэщIхэри.

КъэхутэныгъэщIэхэр зи пIыпIэ ди лъэпкъ щIэныгъэлIхэм я махуэ-махуэ зэхьэблэгъахэм республикэр, Хэку псор ипэкIэ зыгъэкIуэ.

Iэн лэжьыгъэ щIэныгъэлIхэм я Кавказ Ищхьэрэ институтыр, нэгъуэщIхэри.

КъэхутэныгъэхэмкIэ Урысей Академиемрэ Кавказ Ищхьэрэ институтымрэ я щIыналъэ изэхэмыдэхэмкIэ щIыналъэ институтыр (унафэщIыр Темботт Фатlимэщ), нэгъуэщIхэри.

Абыхэм я гугъу тщIы щIыналъэ къудамэм иджыпсту и унафэщIыр. Иуаныр зи пашэ лъэпкъ щIэныгъэлIхэм ящыщ. Иуаныр зи пашэ лъэпкъ щIэныгъэлIхэм я Кавказ Ищхьэрэ институтыр, Астрономие обсерваторэр, нэгъуэщIхэри.

Зи къэхутэныгъэхэмкIэ къэралым, хамэ щIыпIэхэм щIэрыщIэу щыхьауэ ди щIэныгъэ Iэнатlэхэм щолажьэ лъэпкъ щIэныгъэлI пажэхэр. Абыхэм я нэхъыбэр щагъэхьэзыр ди республикэм и ефакIэ пашэхэу Къэбэрдей-Балъкъэр къэралыр университетыр, Къэбэрдей-Балъкъэр къэралыр щIэныгъэ институтыр, нэгъуэщIхэри.

КъэхутэныгъэщIэхэр зи пIыпIэ ди лъэпкъ щIэныгъэлIхэм я махуэ-махуэ зэхьэблэгъахэм республикэр, Хэку псор ипэкIэ зыгъэкIуэ.

Iэн лэжьыгъэ щIэныгъэлIхэм я Кавказ Ищхьэрэ институтыр, нэгъуэщIхэри.

● Мазаем и 8-р Урысей щIэныгъэм и махуэщ

Гъунэ зимыIэ

Ди къэралым и щIэныгъэм хэлъхьэныгъэ куэщIафIэхэр хуэзыщIхэм яхэтщ адыгэ бзыльхугъэхэри. Абыхэм ящыщу къэбгъэлъагъуэ хьунущ Щ.Iэныгъэм и дунейм хъуэгу ёгъуфIэ щыхэтыщ, биологие щIэныгъэхэм я доктор, профессор, Щ.IэныгъэхэмкIэ Урысей Академием и Къэбэрдей-Балъкъэр центрым Бгылъэ щIыпIэхэм я экологиемкIэ и институтым и унафэщI Темботт Фатlимэ. И адэ Темботт Аслъэмий и щапхъэрщ ФатIимэ гъуэгу хуэхъуар, абы зэтриубла лэжьыгъэ дахэрщ нобэ зытыщыр…

Налшык къалэ дэт 2-нэ лицей къыхэ ящыкъ, КъБКъУ-м химиемрэ биологиемрэ я факультетым щеджащ ФатIимэ, диплом плъижькIи къыхуащ. ЕлIанэ курсым щыиэсым, и адэм и чэнджэщкIэ, заочнэ зрихьащи, лэжьэн щIидзащ. КъБКъУ-м общэ биологиемкIэ и кафедрэм бгылъэ экологиемкIэ и лабораторэр ар япэу зыдэувар. А Iнатlэм зэрыпэрытым хуэдизу, Пэсэущхьэхэмрэ къжъыгъэхэмрэ я экологиемкIэ институтым и бердэмск дэтым ипиратурэр къыщIухащ, занщIэу кандидат гъэкъыгъэр пхигъэкIащ. Петрозаводск дэт къэрал университетым доктор диссертацIэр щыпхигъэкIащ 1999 гъэм.

- ФатIимэ, уи Iэщагъэр къызэпхъам утегъэпсэлъыхьынут.

- Къыхэхьну Iэщагъэм хуэдэр сегупсысакъым, сыт щхьэкIэ жыпIэмэ, сызэрыщIэкIури ди адэм экспедицIэм сыздишэрт, школым сыкъаутIыпщауэ сыщыдэсхэм дежь студентэхэм, кафедрэм щылажьэ я студжакIуэхэм сахэту къэхутэныгъэ лэжьыгъэхэр егъэкIуэкIырт. Сыщысабийм щегъэжьауэ биологиемкIэ апхуэдизкIэ сыдихьэхати, нэгъуэщI зыгуэрым сыхуеджэн хуейуэ зэи къэслъытащ.

- Сиадэр си егъэджакIуэ нэхъыщхьэт. Ещанэ курсыр къэзыгъэхуу Iэнатlэм сыпэрыувэм нэхъ кIыщIат абы ипкIи езым биологиемкIэ факультетым экологиемкIэ щриГъаджэрти, сэри абы сыуваш. Ар лекц кIыхьэмэ, сэ семинар зэрыкIэкIым хуейуэ - апхуэдэущ къызэрыщIэдзар. А дерсхэр егъэкIуэкIым щхьэкIэ, профессорым и лекцэхэр фIы дыдэу пщIэн хуейт, къызыхуэтыншIэу зыбгъэхьэзырыщIы Iэмал зимыIэт. Пищдджажьмэ сыхьэти 3-4-м сыкьэтэджкуэ седжэрт, сытхэрт, сыхьэти 9-м студентхэм я пащхьэ сиуэон хуейт егъэкIуэкIыну дерсым сыткIи сыхуэхъэсыну.

Гугъу сегъэшу къыщIухьурт-тэкIым си адэм, сэри, къызэхьэльэкI пэтми, зыкъэзгъащIэрэгъкIым. Апхуэдэ щыкIэ-кIэ, лаборатэ къыщIэздащ си лэжьыгъэр. Сыщыхитъэхьэх къэхъуэрт, хуэдизуэ си Iэм къыдилтхьэу къыщыщIыхьу щыIами иджы сыкуэзэрэщIыр си адэм. Абы сигъэщIа лэжьыгъэ гугъэуэр, сызыхуритъэджарщ нобэр къыздэсым си Iнатlэм ехьлIэныгъэхэм лъабжьэ яхуэхъуар.

**- Узиунафэщ I институтыр къызэрыгъэпэщащ, абы и зэхэлъыкIи, и лжьыкIуэ дыдэ ужь, Совнар хозым сриджэкри, ягъэщыкIэ Тырныауз дэт бгы-металлургие заводым сыщыгъэжьащ, нужькIэ, 1962 гъэм, Налшык гидрометаллургие завод къыщIэзIуахэ нэужь, абы сыкъагъэкIуэжащ инженер нэхъыщхьэ, химлаборатэрэм и унафэщIу. Химиемрэ пыщIа къэхутэныгъэ куэд зэрэIэтхащ а пэхъэнэм. Псалъэм папщIэ, вольфрамыр сыхьэтIи-кIи и къуэдкIэ къызэрахутэ гравиметрие методыр дакъикъыгIыпIи зэрэфIэщ-гъэкI радио химие методымкIэ зэтхъэкIуэ щытащ. Ди къэхутэныгъэхэм ящыщ зыбжанэ нобэ химие Iнатlэхэм къыщыдгъэсбэп.

Апхуэдэ си къэ хутэныгъэхэм щыпIэуаз хуэт КъБКъУ-м и ректор КIэрэф Къамбол эт икIи абыр гидрометазводым и унафэщIымрэ я фIыгъкIэ, 1969 гъэм КъБКъУ-м и аспирантурэм сыщIэтIысхащ. Си диплом лэжьыгъэр щыстхэу щыта академик Алимарин Иван и чэнджэщкIэ зэтхъэкIуэ щытащ. Ди къэхутэныгъэхэм ящыщ зыбжанэ нобэ химие Iнатlэхэм къыщыдгъэсбэп.

Апхуэдэ си къэ хутэныгъэхэм щыпIэуаз хуэт КъБКъУ-м и ректор КIэрэф Къамбол эт икIи абырэ гидрометазводым и унафэщIымрэ я фIыгъкIэ, 1969 гъэм КъБКъУ-м и аспирантурэм сыщIэтIысхащ. Си диплом лэжьыгъэр щыстхэу щыта академик Алимарин Иван и чэнджэщкIэ зэтхъэкIуэ щытащ. Ди къэхутэныгъэхэм ящыщ зыбжанэ нобэ химие Iнатlэхэм къыщыдгъэсбэп.

Ди къэралым и щIэныгъэм хэлъхьэныгъэ куэдым щыгъуэ ди щIэныгъэлIхэм я Кавказ Ищхьэрэ институтыр, нэгъуэщIхэри.

Зи къэхутэныгъэхэмкIэ къэралым, хамэ щIыпIэхэм щIэрыщIэу щыхьауэ ди щIэныгъэ Iэнатlэхэм щолажьэ лъэпкъ щIэныгъэлI пажэхэр. Абыхэм я нэхъыбэр щагъэхьэзыр ди республикэм и ефакIэ пашэхэу Къэбэрдей-Балъкъэр къэралыр университетыр, Къэбэрдей-Балъкъэр къэралыр щIэныгъэ институтыр, нэгъуэщIхэри.

КъэхутэныгъэщIэхэр зи пIыпIэ ди лъэпкъ щIэныгъэлIхэм я махуэ-махуэ зэхьэблэгъахэм республикэр, Хэку псор ипэкIэ зыгъэкIуэ.

Iэн лэжьыгъэ щIэныгъэлIхэм я Кавказ Ищхьэрэ институтыр, нэгъуэщIхэри.

КъэхутэныгъэхэмкIэ Урысей Академиемрэ Кавказ Ищхьэрэ институтымрэ я щIыналъэ изэхэмыдэхэмкIэ щIыналъэ институтыр (унафэщIыр Темботт Фатlимэщ), нэгъуэщIхэри.

Абыхэм я гугъу тщIы щIыналъэ къудамэм иджыпсту и унафэщIыр. Иуаныр зи пашэ лъэпкъ щIэныгъэлIхэм я Кавказ Ищхьэрэ институтыр, Астрономие обсерваторэ

Іуэрыіуатэ - дыщэ пхъуантэ

Узыхэтым уадемыкІумэ, уи унэ умыкІуэж

ЛІы гуп Іэнэ къащтэри, Хьуэжэ ираджащ:

- Къыдбгъэдэс, хъыбар къыджеІэ,- жари.

И гъунэгъур зыщІигъури, ежьащ Хьуэжэ.

- Пцы яхуумыупс, си напэр тумых,- жиІащ Хьуэжэ и гъунэгъум.

- Хьунщ, яхуэзупсынкъым. Пцы сІэщІэкІ хьумэ, си цеикІэм кьекъу, - жиІащ Хьуэжэ.

Абыкіэ зэгурыіуэри, гупым яхьихащ.

Іэнэм здыпэрысым, хъыбар къыхадзати, зым жиІащ:

- Щакіуэ сыкіуати, мэзым зы кхъуэпІащэ къыхэсхущ, и пщэм аркъэн щызгъэльадэщ, шым къыкІэрысщІэри къэслъфащ.

НэгъуэщІ зыми жиІащ:

- Сэри щакіуэ сыкіуати, мэзым кхъуэпІащэ къыхэсхущ, сышэсри си мэшыпкъэр дзапэфІанэкІэ езгъэващ.

Ар щызэхихьм, Хьуэжэ зыхуэшыІэжакъым.

- Зымахуэ, - жиІащ Хьуэжэ, - щакіуэ сыкіуауэ зы бажэ срихьэлати, и кІэр кІапсэшхуэ зыщиз хьунт.

«Пцы Іэщ!ок!», - жери и гъунэгъур Хьуэжэ и цеикІэм кьекъуащ.

- Кіапсэшхуэри сыт, выт!ощыщІэ хуэдиз хьунт бажэм и кІэр, - жиІащ Хьуэжэ.

И гъунэгъур Хьуэжэ и цеикІэм кьекъуащ.

- Бажэ кІагъэ срихьэлІащ жызымыгъэІэнымэ, си цеикІэм апхуэдизрэ укъемыкъу, - зыхъуригъэзэкІащ Хьуэжэ и гъунэгъум. - Бажэм и кІэр щІопщкъу хуэдизу хъурт жысІэмэ, я фІэщ хьункъэ?

Гупым яхэсри, къежьэжауэ къыздэкІуэжым, Хьуэжэ и гъунэгъур кьеГиящ:

- Дыэзгурыіуатэкъэ: пцы щхьэ яхуэзбупса?

- «Уэых этым уадемыкІуэ, уи унэ умыкІуэж», - жиІащ пасэрейм. Пцы къыпхуэзэуплсым пцы хуэбупсыжкІэ емыкІу илъкъым, - жиІащ Хьуэжэ.

Къэнар фи хьэлэлщ

ГЪУД къаІэ якъутэн мурад щащІым, нартгэ Сосрыкъуэ ирагъэджащ:

- Ныдлежьэ, Гъуд къаІэ ткъутэнурэ фІыгъуэу дэлъыр къыдэтхынущ, - жари.

- Сэ сыкъэзыщІэ дэсщ абы, ягу кьыізэбгъэнущ, - жери Сосрыкъуэ ідакъыпкъым.

Нар тхэ Гъуд къаІэ якъутащ, фІыгъуэу дэтхыр къыдахри къагъэзэжащ. Зэхэтыхьхэри, фІыгъуэр ягуэшын щІадзащ.

Ягуэшын щІадзэри, зэщыхьэжащ. Щыізэщыхьэжым, Сосрыкъуэ деж Батрэз ягъэкІуащ:

- Фіыгъуэр тхуэгуэш, - жари.

- Дауэ фхуэзгуэшын: къалэр щыфкъутэм сыфхэтакъым, - жиІащ Сосрыкъуэ.

- Укъытхэмытэм, тхуэгуэш. Кьыздумышауэ укъэмыкІуэж жари сыкъагъэкІуащ, - кхъихигъэзэхьащ Батрэз.

Кьыщыхигъэзэхьхьым, Сосрыкъуэ нартхэ яхьихащ.

- Уэ кхъэзрытхуэбгуэшкІэ арэзы дыхъынщ, - жаІащ нар тхэм. - Гъуд къаІэ щыткъутэм укъытхэмытами, уэри Іыхьэшнэ утщІынкъым.

Гъуд къаІэ къыдаха фІыгъуэм хэпІащ Сосрыкъуэ. ЩыхэпІэм, зы фэ Іэнэжьм, зы щІопщ пагуэжь, зы псырыкІуэ вакъэжь къыІэщІэгъэгъуащ. ЗекІуэ ежьэмэ, Гъуд къаІэ щепсых и хабзэти, фэ Іэнэжьм, щІопщ пагуэжьми, псырыкІуэ вакъэжьми щыгГъуаэзт Сосрыкъуэ, къаэзрыІэщІигъэкІынт имыщІэр армыхъу.

- Фхуэзгуэшынщ, - жиІащ Сосрыкъуэ, - мы зымкІэ дызэгурыІуэмэ: пхъэ дзасэ зырыз зыкъэдэфІунщ, фиурыкІынщи, фІыгъуэр щызгуэшкІэ, къыспэрыцэ къыхэкІмэ, и кэр ифщІынщ. Дызэгурыіуэрэ?

- Дызэгуроіуэ, - жаІащ нартхэм, пхъэ дзасэ зырыз зыкъэдаІурп иувыІащ.

Фіыгъуэр ягунгэшурэ, фэ Іэнэжьыр къыхэкІащ.

- Си пщафІм и нэ къокІи, фэ Іэнэжьыр си пщафІм хэсхъынщ, - жери Сосрыкъуэ фэ Іэнэжьыр зригъэтІыльэкІащ.

- Аи, тхъэгъэпцІ щыкІу! - кхъэкІиикІащ Блыпкъкіэщі.

БлыпкъкІэщІ и нэр иращІащ.

Къегуэшэкіыурэ, щІопщ пагуэжьыр къыщыхэкІым:

- Си шыхъуэм и нэ кьокІ, щІопщ пагуэжьыр си шыхъуэм хуэсхъынщ, - жери Сосрыкъуэ щІопщ пагуэжьыр зригъэтІылъэкІащ.

- Аи, тхъэгъэпцІ щыкІу! - кхъэкІиикІащ Пщэдыкъкіэщі и нэр хуращІащ.

Сосрыкъуэ кьегуэшэкІыурэ, псырыкІуэ вакъэжьыр кхъэкІащ.

- Си жэмыхъуэм хуэсхьынщ, - жери псырыкІуэ вакъэжьыр зригъэтІылъэкІащ Сосрыкъуэ.

- Аи, тхъэгъэпцІ щыкІу! - кхъэкІиикІащ Арыкъшуужь.

Арыкъшуужь и нэри иращІащ.

Гъуд къаІэ къыдаха фІыгъуэр яхунгэшри, Сосрыкъуэ щэсыжащ.

- Арэзы фхъъуа?

- Дыхъуащ, - жаІащ нартхэм.

Сыт жаІэнт нэгъэущ, апхуэдизу зэгурыІуат.

Фэ Іэнэжьыр, щІопщ пагуэжьыр, псырыкІуэ вакъэжьыр ихьри, Сосрыкъуэ нартхэ яхэкІыжащ:

- Кьэнар фи хьэлэлщ, - жери.

Сосрыкъуэрэ Тотрэшрэ

НАРТХЭ зекІуэ щежьэм, Сосрыкъ уэ гъусэ ящІатэкъыми, шэсри якІэлыдэкІащ. Гъуэгу здытетым, дзитІ зэпэгъуэлльауэ ирихьэлІащ. Зэпэгъуэлъа щхьэкІэ, зауэр зыублэн кхъаэкІыртэкъым - зыр адрейм поплъэри щысщ, зэрыгъэщыэжащ.

- Дзэм кьикІа дзэ? - щІэупщІащ Сосрыкъуэ, нартхэ яхьихьэри.

- Чынтым кьикІащ, - кхъжраІащ, - нартхэ дахьунщІэн я мурадщи, зыублэн кхъаэкІыркъым.

- Сэ хуэзуублэнщ, - жери Сосрыкъуэ дзэм яхьихащ, и бжьщхьэ дыкъуакъуэр ятрикъуэгэри зэбгрихащ.

Чынтыдзэр лъэныкъуэ иригъэзэ нэуэкъ, «сыщэкІуэнщ» жери, Сосрыкъ уэ ту эрэныгъ и ихьащ. Гъэрэныгъ и ихьауэ, зы фІыцІагъэ къыІэщІэльэгъуащ Сосрыкъуэ. Фіыціагъэр щуу: Іэ къыщІэжІащ. Щэхуэрэ зыхъункъым. Лъэжьэри щыхьакъым. ЩыщІэмыхьэм, къиГгэкІэрахъуэри зы теуэгъуэ кьикІуауэ, щур къыщІэгуоуауэ зэхихащ. ЗэплъэкІ и хабзэтэкъыми, Сосрыкъуэ зигъэзакъым, ишри къыжьэдикъуакъым.

КьащІэгуоуар къыльежьэри, напІэзыпІэм къыщІыхьащ Сосрыкъуэ, кьеІэдэкъащ ауанэгум кьридзащ, къыхьфІихуэри, вагъэбдзэмиблыр блыпкъкІэ иригъэващ, вэрэвйм я пщІэнтІэпсыр къыхихуащ. И джатэр кьрихри, шу мэхьаджэр къыщхьэщхьащ Сосрыкъуэ:

- Зы хьэ сыцІа хуэдэ, уэуфІынкъэ нобэ, - жери.

- ДумыгъэпІащІэ, - жиІащ Сосрыкъуэ, къыззэфІэувэри.

- Сэ сыхьэкъым, нартхэ сащыщщ, нобэ ди лъэпкъ яукІыркъым, зыуклаи я экІыжкрыкъым, мажищ пІалъэ къыІэт.

- Хьэрэмэ Іуащхьэ эзхудипІалъэщ, - жери шум Сосрыкъуэ кьнутІыщщжащ.

И цыр ууэ, Сосрыкъуэ и анэм дежьэ кІуэжащ.

- У и фэр пыхьэ-пыкІщ, уи гур иклагъэхъэщ, - жиІащ Сэтэней, Сосрыкъуэ кьеплъри. - Сыт кхъэхъар, уи лакъэр сыт?

- Кхъэхъэм ущІэмыупщІэ, - жиІащ Сосрыкъуэ. - Лажьэщхуэ сиІэщ.

- Кьыізжумыіэмэ, зыслІэжьщщ, - жери Сэтэней жыр лэныстэр кьищтащ.

Кьыщьыщар и анэм хуиІуэтэжащ Сосрыкъуэ, шум мазхуищ пІалъэ кьыізэрыитарри жриІащ.

- Сыт и шыфэлІыфэ шум? - щІэупщІащ Сэтэней.

- Щауэ хужь Іэпщабгъэущ, - жиІащ Сосрыкъуэ, - бэлэрыгъ зекІуэщІ, и щхьэр уэгум етащ, шыуэ зытесыр льэдакъэ цыджэш, щхьэщІыдзэ кІыхьщ, шыгъуэ бланащхьэщ.

- Сыгуащэ мыгъуэт, - жиІащ Сэтэней, - Уэыкуэзар Албэч и кІуэ Тотрэш ябгэщ. Абы Іэщ!ьхэр Іэщ!экІырыкъым - уІэщІэкІуэдэнущ.

Сэтэней щэщым кІуащ, шхыдзэрэр:

- Хьэм яшхьэкІ кІуащ, шхыдзэрэр:

- Хьэм яшхьэкІ Тхъуэжьеижь! Хьуэн кьебгъжьри кхъэсгъэпщэжащ си щІалэр. Мыр уэра зи лажьэр хьэмэтІуми фызэдилажьэ?

- Кьалъг улькІэ сыгъашхэ, - жиІащ Тхъуэжьейм. - Уэзджьинщэ кхъэсх эщІэ: пІалъэр кьэсрэ Тотрэш и щхьэр Сосрыкъуэ кьеэмыгъэхьмэ, хьэм сегъэшхьэж.

Щым Іус ирятщ, шхалъэм къалъгупыр дзэ ищІри, Сэтэней Лъэпщ деж кІуащ, уэзджьинщэ иригъэщІри, махуищ пІалъэр кхъщысхьм, уэзджьинщэр Тхъуэжьейм и сокум хищІащ.

У эзджьинщэр зэщІэжьыуэу, Сосрыкъ уэ Хьэрэмэ Іуащхьэ нэсащ. Албэ ч и кІуэ Тотрэш кьэсауэ Іуащхьэм тетт.

Уэзджьинщэм ягъащтэри, тотрэш и шыгъуэ блана щхьэм щІитхъащ.

- Хьэм яшхьэжьи, пІалъэ эзэта шу цыкІура узыгъэщтар?

- жери Албэ ч и кІуэ Тотрэш шыр кхъжьэдикъуащ, кхъщыжьэдикъуэм, шым и жьэр щІэтхъэри, езыр шыпхэмкІэ кхъпхъуащ.

Албэч и кІуэ Тотрэшым щхьэщхьащ Сосрыкъуэ, и джатэ кІэщІыр кьрихри.

- ПІалъэ кхъэзт, - жиІащ Тотрэш.

- Бийм пІалъэ естырхьмэ: сыщрихьэлІэ си пІалъэщ, - жери Сосрыкъуэ Тотрэш и щхьэр фІихащ.

Алыджхэ япхъу

НАРТХЭР къэдрэ щыізэхохьэ Алыджхэ я унэм, санэхуафэ щащІ. Алыджхэ я унэр Кьургъутам бжьэпэ (хы Іуфэм) тетауэ жаІэ. Унэм и лъабжьэр зыльэгъуэ уроькІэ иджжри (епщыкІу6гъуанэ ліащІыгъуэм и пэщІэдзэм). ЩІытІ лъагэкІэ къэщІыхьауэ щытащ Алыджхэ я унэр, къэбла лъэныкъуэмкІэ къэбжэ хэлъащ. Унэ хужь кІыхьу щытауэщ зэрыжаІэр, лъэбакъуэ щэщІ и кІыхьагъэ. Унэ щІэсэныбзт, зы щІэсэныр вийм якуэгъэхьей къудейуэ. Гъуаплъэм кхъэжьын щимыгъэтым, пщацэм еупщІащ:

- А псори пщІэуэ дапщэщ укъаІатъуа уэ дахэр? - жери.

Нартхэ я Дыгулыпхъу абын хуэщІати, мыпхуэдэ жуаІэ кьиратащ:

- Къау-къау щыкъакъэу, къау-къау щыкІэщІу, Къаз анэ щыгъуаІтхъэу, ПщІэгъуаІэ щыгупкІэу, Гупкіэ мэщ къыщхьым - А лъэхъэнэм сыкъаІатхъуащ.

- Іэу! Іэу! - жери Ашэмэз и нэр кьиухащ. - Дэнэ укъыщаІтхуар, нартхэ я Дыгулыпхъу? - жиІэу кьеупщІа фІэкІ, Іэщ!ьуащІ жиІэн игъэтыжакъым.

И Іэр адрыщІкІэ ишийри, Дыгулыпхъу жиІащ:

- Мо унэ хужьым, хьэ хужьыбзэ зыІуІылым сыкъыщалъхуащ.

Ашэмэз, и щхьэр нтъкъІэрахъуэри, блэкІащ. Ашэмэз щыблэкІым, нартхэ я Дыгулыпхъу, гуэгуэныр и дамащхьэ тригъэувэжри, Псыжь Іуфэ Іухьащ, псыхьэ екъати.

Си пэ лъы къож

ПХЪЭНКІИЙ идзыпІэм щыуЛъэпхъащэуэрэ, бзу цыкІум дыщэ кІанэ къыпэщІэхуащ. Дыщэ кІанэр ипхъуатэри, жыгъыщхьэм итІысхьэжауэ, уэрэд къреш:

Пщым имыІэ сэ сиІэ! Пщым имыІэ сэ сиІэ!

- Сыт сэ симыІэр? Сыт бзу цыкІум иІэр? Фыкіуи, фепІъ, - жиІащ пщым.

Кіуэри еплъащ: бзу цыкІум дыщэ кІанэ иІыгът.

- Дыщэ кІанэ кІыупъэпхъэщащ бзу цыкІум, - жраІащ пщым.

- Фыкіуи, кьыгеФх! - жиІащ пщым.

Бзу цыкІум къыттрахри, дыщэ кІанэр пщым къыхуахьащ. Бзу цыкІур жыгъыщхьэм здисым къащІонакІэ:

Къызэфыгъуэри страха!

Къызэижри страха!

- Ефтыж дыщэ кІанэр! - жиІащ пщым.

Дыщэ кІанэр бзу цыкІум иратъжащ. Щратыжым, къащІэнэжащ:

Згъэшынэри къатесхьжа!

ЗгъэкІэщІри къатесхьжа!

- Къэвбыди, фІэвгъэж! - жиІащ пщым.

Бзу цыкІум къаубыдри фІагъэжащ. Щыфіагъэжми и жэр увыІакъым бзу цыкІум:

Си пэ лъы къож!

Си пэ лъы къож!

- Ффыщіи, схуэвгъажьэ! - жиІащ пщым.

ЩафыщІми къащІэнэкІащ бзу цыкІур:

Бащэ сопхъ,

Цы сопхъэх!

Бащэ сопхъ,

Цы сопхъэх!

Яфыщіауэ щагъажьэм бзу цыкІум жиІащ:

Си щІыб мафІэ изогъэу!

Си щІыб мафІэ изогъэу!

Ягъажьэри, пщым хуахьащ бзу цыкІум. Пщым щІыпкъым, бзу цыкІум жиІащ:

Пщым и ныбэр си абгъуэ!

Пщым и ныбэр си абгъуэ!

Бзу цыкІур ишхри, пщыр хущхьащ. Пщыр щыхущхьэм, бзу цыкІур пщым и ныбэм кьиутъ-тъжащ, дыщэ кІанэр ипхъуэтэжри, жыгъыщхьэм итІысхьэжащ. Жыгъыщхьэм итІысхьэжауэ, пщым къыщІонакІэ бзу цыкІур:

Пщым имыІэ сэ сиІэ! Пщым имыІэ сэ сиІэ!

НапэкІэуэцІыр зыгъэ хьэзырар КЪЭРМОКЪ УЭ Хьэмидщ.

Сосрыкъуэ и къафэ.
Суратыр **ГЪУЭГУНОКЪУЭ Мухьэрбий** *ищІащ.*

АСЛЪЭНЫР, дыгъужыр, бажэр щакІуэ зэдежьащ. Кіуэм-лъэгуэрэ, псым адрыщкІэ кьаз хьуш э кьыщалъэтъуащ.

Дыгъужьым. Псым адрыщІкІэ щыхьэкІуэ кьаз хъушэр фІьагъурэ? Зэрыпшэр защІэ! Си гурыІуэпсыр кьагъэжащ! СыкъэжаІащ, си лъэр щІохуу.

Бажэм. Дахэвгъэльадэ, кьаз зырыз кьыхэдвгъэуд! Кьазыл хэт ишхыжа куэд щІауэ?

Дыгъужьым. Нэгъабэ лъандрэгэ сІухуащхьым.

Бажэм. НтІэ хэт дызыпэпльэр - дахэвгъэльадэ, кьазыхъуэр кхэмыс щыкІэ.

Асльэным. Зэ фыкьыгримычы. Псори зэуэ дахэльадэмэ, кьаз хъушэр дгъэщтэнщи, дыхэкІыжащ. Сызаху э, дыгъужьжьжь?

Дыгъужьым. Ло тщІэнуті?

Асльэным. Гъуэрыгъуэ уэ дахэльадэнщ.

Бажэм. Хэт яп э яхэльэдэнур?

Асльэным. Нэхьыжьращ.

Дыгъужьым. Хъунщ, уэ унэхьыжьщи, нэхьыжьыгъу э уэтхынщ.

Бажэм. Сыарэзыщ. Асльэныр япэ хрельадэ хьушэм.

Асльэным. Тхьэразэ кьыфэхухьу... Кьаз хъушэм сащыхэльадэкІэ си хабзэр фщІэрэ фэ?

●Сабий театрым папщІэ

Асльэным зыпумыщІыж

Дыгъужьым. СщІэркъым.

Бажэм. Сэри сщІэркъым.

Асльэным. ФымышІэмэ, мыцэ фыкьапльэ. *(И пщэцыр егъэтэджри.)* Си пщэцыр къэтэджа?

Дыгъужьым. Къэтэджащ.

Бажэм. Ауэ сытми!

Асльэным *(и кІэр иресэри).* Си кІэм зриса?

Дыгъужьым. Зрисащ.

Бажэм. Зрисам кьыщынакъым!

Асльэным. Си нэм лъы кьытезгъэльэдэнущ иджы - фыкьапльэ. *(И нэм лъы кьытрегъэльадэ.)* Кьытельэда си нэм лъы?

Дыгъужьым. Кьытельэдащ.

Бажэм. Дыдыдыд!

Асльэным. Аращ си хабзэр кьаз хъушэм сащыхэльадэкІэ!

*Асльэныр псым зэпроль, хъушэм зы кьаз кІахеудри, мэзым хольэдэж: «*Кьэнар фи Іыхьэщ, сфІыІэ фышх!»

Дыгъужьым. Иджы си чэзущ, бажэжь щыкІу. Сэри зыІэжІэщІэсшынурэ, кьаз хъушэм сахэльэдэнщ. *(И пщэцыр кьигъэтэджи хъэдэу зещІ.)* Си пщэцыр къэтэджа?

Бажэм. Къэтэджакъым.

Дыгъужьым. «Къэтэджащ» жыпІэркъэ - уи жэм пщІэ щІэптр? *(И кІэр иресэри. Си кІэм зриса?*

Бажэм. Зрисащым.

Дыгъужьым. «Зрисащ» жыпІэркъэ, насыпкъэмыгъакІуэ. Си нэм лъы кьытезгъэльэдэнущи, кьапльэ. *(И нэм лъы кьытригъэльадэ хъэдэу зещІ).* Си нэм лъы кьытельэда?

Бажэм. Хьэуэ. Кьытельэдакъым.

Дыгъужьым. Уэри у э! Гъуэ зущІым хуеякъым нобэ... Кьапльэ иджы адэкІэ.

*Псым зэпрольри, дыгъужьыр кьаз хъушэм яхольадэ. Макъ кьыщоІу адрыщкІэ: «*Си лъакъуэр кьутэн! Джаур лы-цынэшх! Кьаз мыгъуэр уэдгъэщьыни!» *Кьазыхъуэхэм яІууэри кІуэщІакъуэкъуэ, дыгъужьым и щхьэр кьеджьыж, бажэм и пащхьэ кьоуІурре.*

Бажэм. Мыр сыт? Сыт къэхъуар?

Дыгъужьым. Кьазыр кьысщІагъэзныж пэтащ, кьэзыхьуэхэм саІуэрэ. Армыгъуейуэщ сакъыізэрыІэщІэкІар. Си лъакъуэр зэпаудащ, си дзажэналъэри хакъутыхьащ, си нэвагъуэр сагъэльагъужащ. Дыдыдыд!

Бажэм *(дыгъужьыр фІэгуэныхьх хьуэ).* Уи пщэцыр кьэтэджащ иджы, дыгъужьыжьк!

Дыгъужьым. Къэтэджакъым жыпІэркъэ, бажэжь щыкІу!

Бажэм. Уи кІэмэ зрисащ.

Дыгъужьым. Зрисакъым жыпІэркъэ!

Бажэм. Уи нэми лъы кьытельэдащ.

Дыгъужьым. Кьытельэдакъым жыпІэркъэ, бажэжь щыкІу!

Бажэм. Асльэным зыпумыщІыж жысІэурэ, уи тхъэкІумэр дапщэрэ скъуза, дыгъужьжьжь: укъызэдэІуакъым.

Дыгъужьым. СынодзІуа мыгъэжьым, дыдыдыд!

Бажэм. УкъызэмыдэІуамэ, фы щІэпха: кІэ бгъэтэщ.

Дыгъужьым. Адыдыд! *(И псэр хэкІри, знукъуэдинжащ).*

Нартхэм я гъукІэ Лъэпщ.
Коллажыр *Адыгэ Республикэм и цІыхубз суратыщІ* **ПЭТІУАЩІЭ Феликс** *ищІащ.*

● Нарт хъыбархэр

Къэнар фи хьэлэлщ

ГЪУД къаІэ якъутэн мурад щащІым, нартхэ Сосрыкъуэ ирагъэджащ:

- Ныдлежьэ, Гъуд къаІэ ткъутэнурэ фІыгъуэу дэлъыр къыдэтхынущ, - жари.

- Сэ сыкъэзыщІэ дэсщ абы, ягу кьыізэбгъэнущ, - жери Сосрыкъуэ ідакъыпкъым.

Нар тхэ Гъуд къаІэ якъутащ, фІыгъуэу дэтхыр къыдахри къагъэзэжащ. Зэхэтыхьхэри, фІыгъуэр ягуэшын щІадзащ.

Ягуэшын щІадзэри, зэщыхьэжащ. Щыізэщыхьэжым, Сосрыкъуэ деж Батрэз ягъэкІуащ:

- Фіыгъуэр тхуэгуэш, - жари.

- Дауэ фхуэзгуэшын: къалэр щыфкъутэм сыфхэтакъым, - жиІащ Сосрыкъуэ.

- Укъытхэмытэм, тхуэгуэш. Кьыздумышауэ укъэмыкІуэж жари сыкъагъэкІуащ, - кхъихигъэзэхьащ Батрэз.

Кьыщыхигъэзэхьхьым, Сосрыкъуэ нартхэ яхьихащ.

- Уэ кхъэзрытхуэбгуэшкІэ арэзы дыхъынщ, - жаІащ нар тхэм. - Гъуд къаІэ щыткъутэм укъытхэмытами, уэри Іыхьэшнэ утщІынкъым.

Гъуд къаІэ къыдаха фІыгъуэм хэпІащ Сосрыкъуэ. ЩыхэпІэм, зы фэ Іэнэжьм, зы щІопщ пагуэжь, зы псырыкІуэ вакъэжь къыІэщІэгъэгъуащ. ЗекІуэ ежьэмэ, Гъуд къаІэ щепсых и хабзэти, фэ Іэнэжьм, щІопщ пагуэжьми, псырыкІуэ вакъэжьми щыгГъуаэзт Сосрыкъуэ, къаэзрыІэщІигъэкІынт имыщІэр армыхъу.

- Фхуэзгуэшынщ, - жиІащ Сосрыкъуэ, - мы зымкІэ дызэгурыІуэмэ: пхъэ дзасэ зырыз зыкъэдэфІунщ, фиурыкІынщи, фІыгъуэр щызгуэшкІэ, къыспэрыцэ къыхэкІмэ, и кэр ифщІынщ. Дызэгурыіуэрэ?

- Дызэгуроіуэ, - жаІащ нартхэм, пхъэ дзасэ зырыз зыкъэдаІурп иувыІащ.

Фіыгъуэр ягунгэшурэ, фэ Іэнэжьыр къыхэкІащ.

- Си пщафІм и нэ къокІи, фэ Іэнэжьыр си пщафІм хэсхъынщ, - жери Сосрыкъуэ фэ Іэнэжьыр зригъэтІылъэкІащ.

- Аи, тхъэгъэпцІ щыкІу! - кхъэкІиикІащ Блыпкъкіэщі.

БлыпкъкІэщІ и нэр иращІащ.

Къегуэшэкіыурэ, щІопщ пагуэжьыр къыщыхэкІым:

- Си шыхъуэм и нэ кьокІ, щІопщ пагуэжьыр си шыхъуэм хуэсхъынщ, - жери Сосрыкъуэ щІопщ пагуэжьыр зригъэтІылъэкІащ.

- Аи, тхъэгъэпцІ щыкІу! - кхъэкІиикІащ Арыкъшуужь.

Арыкъшуужь и нэри иращІащ.

Гъуд къаІэ къыдаха фІыгъуэр яхунгэшри, Сосрыкъуэ щэсыжащ.

- Арэзы фхъъуа?

- Дыхъуащ, - жаІащ нартхэм.

Сыт жаІэнт нэгъэущ, апхуэдизу зэгурыІуат.

Фэ Іэнэжьыр, щІопщ пагуэжьыр, псырыкІуэ вакъэжьыр ихьри, Сосрыкъуэ нартхэ яхэкІыжащ:

- Кьэнар фи хьэлэлщ, - жери.

Пасэрейм я хугу

СОСРЫКЪУЭ дунейм кьытехьэжащ, щыІэ и Іэфіыр щІэкІынущ жаІэурэ, ІІыныбжь Іэджв дэкІащ. ЛІыныбжь Іэджв дэкІауэ, Сосрыкъуэ, псэуэ щІалъхьати, щІыр къыізэгучри, дунейм кьытехьэжащ:

- Си ужь кхихъуам сеплъынщ, - жери.

Щу Іугъуэ ищІри, Сосрыкъуэ ежьащ.

Гъуэгу тетурэ, щу гупыр зы уэнэ щепсыхащ:

- ДыкъагъэхьэщІэфмэ, деплъынщ, - жари.

ПІымрэ фыымрэ къыщыгуфІыкІри, щу гупыр ирагъэблэгъащ.

ЛэгъупыІэмпІэ зэфІидзэри, лэгъупым хугу Іэбжьыб фІэкІ зэрыхимыкІытар яльэгъуащ Сосрыкъуэ и гъусэхэм.

- Хугу Іэбжьыбым сыт кьытхуищІэт? - зэпльыжащ Сосрыкъуэ и гъусэхэр.

Щу гупыр хьэщІэщым исурэ, хугур вэри, пІастэр лэгъупым имыхузж хьуащ. Ар гъэщІэгъуэн къащыхъури, и хьэщІэгъуэ зэфІэкІаІуэ щытэджьжым, щу гупыр унэгуащэм ещпІащ:

- Пэгъупым хугу Іэбжьыб фІэкІ хэпкІутакъым, ар дауэ? - жари.

- Хугу Іэбжьыб згъэтІылъауэ сиІэт, пасэрейм кьащІэнаІэ, - кьажриІащ унэгуащэм. - Аращ лэгъупым хэскІутар. Апхуэдэ гуащІэ щІэлъащ пасэрейм я хугум.

- Апхуэдэ гуащІэ хэлъыжкъэ хугум иджы?

- ЩІэлъыжкъым, хум и гуащІэр щІэкІащ.

- Ар сыт щхьэкІэ?

- Сосрыкъуэ дунейм кьытехьэжащ, и щІэнущи, аращ хум и гуащІэр щыщІэкІар, - жиІащ унэгуащэм.

«Сосрыкъуэ дунейм кьытехьэжмэ, хум и гуащІэр щІэкІынущ», жаІэу щытащ абы и пэкІэ.

Игурэ и щхьэрэ зэбгъэжауэ, Сосрыкъуэ шу гупыр иришэжьажащ. Куэр, кІуэжакъым: шу гупыр иутІыпщыжри, Сосрыкъуэ щІым щІыхьэжащ.

Уджыпіэ Іуащхьэ

ХЪУДЫМЫЖЬ, Іуащхьэм тегъуалъхьэри, жейм хилъэфащ. Жеямэ, жэщибл-махуибдкІэ кьызэщыужьрытэкъым Хъудымыжь. Сосрыкъуэ, шууэ блэкІрэ пэт, Іуащхьэм жеяу э тельъ Хъудымыжь ирихьэлІащ. БгъэдэкІуатэри, еджащ - кьыхъэгъэущакъым.

- Сэ уэ сыпхурикъынкъэ! - жери Сосрыкъуэ Хъудымыжь ипхащ.

Жэщибл-махуибдкІэ жейри, Хъудымыжь кьызэщыужащ, кьыдэпльейри Сосрыкъуэ кьилъэгъуащ.

- Сосрыкъуэ жьхуаІэр уэра? - кьеупщІащ пхауэ здэщыІупм.

- Сэращ, - жиІащ Сосрыкъуэ.

- СытІэтэж, ЛІым мыпхуэдэ иращІэркъм.

- УстІэтэжьщ, зы Іуэхутхъэбзэ кьыхсхуэпщІэмэ, - жиІащ Сосрыкъуэ.

- СхуэзфІэкІынумэ, пхуэсщІэнщ.

- ПхуэзфІэкІынущ. Хы Іуфэм укІуэнщи, Іэнлъэ из щыгъу дамащхьэкІэ кьысхуэпхьынщ.

- Кьыпхуэсхьынщ, - жиІащ Хъудымыжь.

- Мазэ пІалъэ зэуэ. Сэ мы Іуащхьэм сыныщожьэнущ. Щыгъуэ къэпхрэ укъэсыжьмэ, «ирикъунщ» жысІэху, ууджынщ, щыгъу Іэнлъэр уи дамащхьэм зэрытелъу.

- Сыуджынщ, - жиІащ Хъудымыжь. - Іэнлъэ дэнэ кьыйсхьи?

- Мо жыгеГм уеувэлІэнщи, кьыхэпхынщ, Уи дамэм тепльхьэнщи, хы Іуфэм укІуэнщ.

- Кьыхьэщ, - жиІащ Хъудымыжь.

- Кьыхьэщ, - жиІащ Хъудымыжь.

- Ирикъунщ, - иджы, - жиІащ Сосрыкъуэ, жэщибл-махуибл дэкІа нэужь.

- ПщІэнтІэпсыр кьыхсэпхуащ, - жери Хъудымыжь етІысэхащ.

- Дяпэкіэ убзэлэрыгъынкъым, - жиІэщ Сосрыкъуи, щэри екъэжащ.

Хъудымыжь и уджыпІэ Іуащхьэкіэ едж э хъуащ ар Сосрыкъуэ жэщибл-махуибдкІэ щигъэуджа Іуащхьэм.

Дыгулыпхъу

НАРТХЭ я Дыгулыпхъу псыхьэ ежьауэ зы шу кьырихьэлІащ. Шум и гъэгур зэпимыупщІи щхьэкІэ, Дыгулыпхъу къэвыІэри, гуэгуэныр иригъэувэжащ. Шур къэсмэ - Ашэ и кІуэ Ашэмэзт.

Дыгулыпхъу зэрыІэурыІуэдзыр ищІэрт Ашэмэз. «Мыбы зыгуэр жезгъэІэнщ», - жери Дыгулыпхъу дежьэ щынэсым, Ашэмэз щыр кьыжьэдикъуащ.

Ашэмэз и бзэгупІэ яп э кьыдэшэсеямкІэ пщащэм еупщІащ:

- Нартхэ я Дыгулыпхъу, мыбыкІэ шы блахуу умыльэгъуауэ пІэрэ? Шы солъыхьэ.

Ашэ и кІуэ Ашэмэз шы зэрымыльэхъуэр кьыгурыІуащ пщащэм. «Сигъэпсэлъэн щхьэкІэщ кьыщыізэупщІар», - жиІащ Дыгулыпхъу игукІэ, итІанэ мыр кьыжриІащ Ашэ и кІуэ Ашэмэз:

- Пэхущ вагъуэр кьыщыщІэзым, ПщІэгъуаэр сокупщІ-сокупщІэу, ПщІэгъуэлтъ сокупщІэ дамыгъэу, Къарэр блатхьэхуэр, Зыхуэр псыпщІэм хэнауэ, Жьыірабгъу куашэу, Щэсырабгъу сокуу, Кіуэрэ-кіуэрэ ущу -

Апхуэдэ гуэрым
Уи адэм и шыр ихуащ.
А сльэгъуам укІэтъымыжь,
УкІэтъыжьэмэ, ущыльэнукъым,
Ущыхьэмэ, упэльэщыщкъым.

Нартхэ я Дыгулыпхъу апхуэдэ псалъэ кьыридзын и гугъаКъм Ашэмэз. Сыт ищІэжьит Ашэ и къуэм? Пидзыжьэ щІэупщІащ:

- Ашэ и кІуэ, хьэ хужьыбзэ зыІуІылым сыкъыщалъхуащ.

Ашэмэз, и щхьэр нтъкъІэрахъуэри, блэкІащ. Ашэмэз щыблэкІым, нартхэ я Дыгулыпхъу, гуэгуэныр и дамащхьэ тригъэувэжри, Псыжь Іуфэ Іухьащ, псыхьэ екъати.

Зыгъэпсэ-хугъуэ махуэм Малъхъэдис

●ГушыIэхэр

Мэл гуартэм я бжыгъэр

ЗЭНЫБЖЬЭГЪУИТI машинэм ису здэжэм, гъэгуи мэл гуартэ кьыззэпрыкIырти, къэувыIэн хуей хъуащ.
- Мэл 395-рэ, - жиIащ зым.
- Ар дауэ пхуэбжа? - игъэщIэгъуащ адрейм.
- Тынш дыдэу. ЯпэщIыкIэ я лъакъуэхэр къэзбжри, ар плIыкIэ згъушыжауэ аращ.

Гугъу хэлъкъым

СУРЭТ гъэльэгъуэнигъэм щыязэхуэза щалитIыр зопсалъэ:
- Дауэ уеплрэ, сыт мы IэдакъэщIэкIым сурэтыщIым къыщигъэльэгъуар - дыгъэ къуэхэгъуэра хьэмэрэ кьыкъуэкIыгъэуэ?
- Дыгъэм и къуэкIагъуэращ.
- Ар дауэ зэхэбгъакIа?
- Гугъу лъэпкъ сыдэхьакъым, ешы сурэтыщIыр фIыуэ сцIыхурти - ар шэджагъуэ мыхъуауэ зэи кьэтэджыркъым.

Хъуакъым ар

ЩIАПЭЩIЭР дыщэжкIэ щащэ тыкуэным щIохьэ.
- Сыт мы Iэпщэхъум и уасэр, - йоупщI ар тыкуэнтет пщащэм
- Сом мини 10.
- Хъуакъым ар, - жи щIалэм, - мы Iэльэныммщэ, - зыхуегъаэз абы тыкуэнтетым.
- ЕтIуанэу кьытебгъэзэжьын хуей хъунущ, щIалэ, а жыпIам, - кьрет жауэ хъыджэбзым.

●Уэзыншагъэ

Форэ шэрэ

МАХУЭ якъэ ди Iэнэм т ельэ языныкъуэ, шхыныгъуэхэр хуабжьу сэбэпщ цIыхум кьеуалIэ уз зэмылIэужьыгъуэхэм пIэщIэ зыпщIыжьмкIэ, е кьоуэлIа нэужь, зыбгъэхъужьымкIэ.

Фо. Iэщ IагъэлIхэм кьыззэральыгъэмкIэ, фом гумрэ лъынтхэкъуэ ящ. Iэщ Iагъэлъагъэ тэрэзэу, зэтрегъэувэ. Абы кьыздэкIуэуи тхьэмщIыгъум щэ тримыщIэнымкIэ, щIэх уемызэшьынымкIэ, щIыпм кьыхэкIа узыфэхэр гъэхъужьымкIэ зыхуэдэ щыIэжьым. Фор сабийхэм зи ныбжь хэкIуэтахэми я дежкIэ сэбэпщ. Жейм уемызэгъыу щытмэ, фо бжэмыших пшхырэ угъуэлльажьмэ, тыншу ужеинущ.

Чэнджэщхэр:
***Фор гъущIым кьыхэщIыкIа хьэжьущIкьукIэ зэрахьэрэкъым**
***Пьэмахуэ маззэхэм нэхъ мащIэрэ зэрыфшхыным иужь фит**
***Фошыгъу диабет кьызэуэхэр щIагъэжьым**
***Сабий щIынэхэм ебгъэшх хъунукъым.**

Шэ. Зэман куэд и пэкIэ кьахутащ шэм ящ лъы дзэкIэ нэхь мащIэ зэрищIыр, щхьэкуцIым сэбэп зэрызуэхьур.

Китай медицинэм кьызэрильытэмкIэ, щэр хуабжьу сэбэпщ тхьэмбылым, льатэм, кIэтIийхэм я дежкIэ. Ар кьэбгъэжьыгъуэрэ фошыгъу хэмылъу уефэмэ, Iэпкьлъэпкъыр нэхь быдзэ ещI.

Чэнджэщхэр:
***Льатэр нэщIу шэ уефэну щIагъэжьым. Абы щIакъуэ е булкэ дэпшхэ нэхьыфIщ**
***Льатэмрэ кIэтIийм я къайуалIэ языныкъуэ узыфэхэм хуэдэ уикрытмэ, шэр зэран хъунущ мэхъу**
***Шоколадым и гъусэу уефэ хъунукъым**
***Зи жьэжьейр узхэм я дежкIэ зэранщ.**

●Хъуэхъу

Налшык щыпсэу ПщыхьэщIэ Фаридэ Юрэ и пхъур мазаем и 7-р къыщалъхуа махуэщ

ФIыуэ тлъагъу ди пщащэм уи махуэ лъапIэмкIэ дынохъуэхъу! Уи дунейр дахэрэ узыншагъэр уиIэу, уэркIэ дыгушхуэрэ гъащIэм гу щыпхуэу, лъагъуныгъэрэ фIыгъуэкIэ гъэнщIа цIыхубз пасыпкIэ Тхъэр къыпхуэпсэу куэдрэ упсэуну ди гуапэщ, Фаридэ!

Уи адэ-анэ Юрэрэ Зоерэ, уи шыпхъу Равидэрэ уи малъхъэ Исльамрэ.

●ГъэщIэгъуэнщ

Куриямэ Норико и къэхутэныгъэхэр

«ПШХЫР къызжеIи, узищIысыр бжесIэнщ», - жиIащ и къэхутэныгъэхэр ирегъэкIуэкIа нэужь, Японием щыщ Куриямэ Норико. Ар илъэс куэдкIэ кIэлъыплъащ цIыхухэм яшхырэ я хьэлымрэ инли куэд зэригъэщащ. Куриямэ кьыззэритыгъэмкIэ, ди узыншагъэм и закъуэкъым тшхы ерыскъым елъытар, атIэ гъащIэм щыдиIэ ехьулIэныгъэхэри абы епхащ. ЙригъэкIуэкIа къэхутэныгъэхэм ящхьэ яткIэ, щIэныгъэ гъэжьакIуэм мыпхуэдэ гупхэр нубзыхуащ:

- ХадзэхэкIэмкIэ ерыщ щIыхум кьарувщхуэ хэлъщ, и пжьыгъэм ехъулIэныгъэ зэрыкьыпюкIуэ. Пхьы, жэгундэ гъэлыбжьакIэ ерыщыр щIэныгъэм хуэнэхьуенившэ. Абы и ерыщагъымрэ и пжьыгъэмрэ гулъытэншэу кьанэркъым. Апхуэдэ щIыхур и узыншагъэм кIэтхоплъ, щIыху мамырщ. Абыхэм шыгъу нэхъ мащIэ яшхэм, нэхъыфIщ.

- Пхъэщхьэмыщхъэ зыфIэфIхэм ныбжьыгъу тыншу зэрагъэгъуэ т. «Зэхьэзэхуэ» псалъэр абыхэм я жагъуэщ, абы кьыхэкIыри я Iуэху ещхьыкIэ жьыжьэ дэкIуейркъым. Нэхъыбзу кьыхахыр творческэ Iэжьыгъэращ.

- Бдзэжьей зыфIэфIхэр щIыхуэ щэхущ, зэпIэззэрыпщ. И ныбжьэгъуэхэмрэ лъжьэгъуэхэмрэ я деж и пщIэр щIыпIагъэщ. Унагъуэ Iуэхуки Iэ зыщIыгъуэ хъун щIыхущ. Апхуэдэ щIыхум и гур нэхъ зэIухауэ щыпщ.

- Ерыскъы сыркIэ ерыщ.

Набдзэхэм къыбжаIэ

Набдзэ фIыщIэ Iув зыщIелъым ехъулIэныгъэхэр тыншу зыIэрегъэхъэф, езыр щIыхуэ жьакIуэщ, тегушхуэныгъэ хэлъщ.

* * *

Набдзэхэр сырыхумэ, псыгъуэмэ, ар нэгъэщIыпIи псалъэм едэIуэф, сыткIи узыхэзагъэ щIыхуэ тыншщ.

* * *

Набдзэ сырыху зэкIэщIэпхъа зытелъхэр зи гупсысэр зэхемыубыдащ, зыпIэрэ зи хьэрэ имытхащ.

* * *

Набдзэм къегъэжьапIэ дыдэм деж зыщиIэтмэ, къэзыгъэпэж ныбжьэгъу куэд зэриIэм и нэщэнэу аращ.

* * *

Набдзэхэр къурашэмэ, цIыхум и цIэр фIыкIэ ягъэIуу, насыпыфIэу псэуну аращ.

Зы къэралу щытахэр

●Фигу къыдогъэкIыж

СССР-м республикэ 15 къызэщIиубыдэу щытащ. Мис ахэр, а зэманым я къалащхьэу щытахэр ящIыгъуу:

РСФСР: Москва
Украинэ: Киев
Белоруссие; Минск
Молдавие: Кишинев
Грузие: Тбилиси
Армение: Ереван
Азербайджан: Баку
Къэзахстан: Алма-Ата
Туркменистан: Ашхабад
Узбекистан: Ташкент
Кыргызыз: Фрунзе
Таджикистан: Душанбе
Литва: Вильнюс
Латвие: Ригэ
Эстоние: Таллин

1991 гъэм Совет Союзыр щылъэлъэжьым, фокIадэ маззэм япэу щхьэхуит хъурауэ щытащ Эстониер, Латвиер, Литвар. Абы и уэкькIэ, дыгъэгъазэм, адрей республикэ 12-ри ззэхэкIыжауэ щытащ.

СССР-м хьихьэу щыта республикиэхэм ящIыщу нэхъ лъэщ дыдэр **Москва** зи къалащхьэ **Урысей Федерацэрат.** Арат Совет Союзым и экономикэм, политикэм, щэнхабзэм мыхьэнэ нэхъыбэ щызыIэгъэзащIри. Адрей республикэхэр гуэкIами, Урысейращ къэрал нэхъ ин дыдэ у дунейм тетыр. Абы иныгъ щIыр (километр зэбгъуэзнатIэу 17.075.200-рэ мэхъу) тIукIэ нэхъыбэщ США-м е Китайм иубыдым нэхърэ. Йс цIыху бжыгъэм тепщIыхьмэ (147.386.000), абы еханэ уеиплI дуней псом щиIыгъщ.

Урысеим иумылъытмэ, къэралышхэ уэщ **Украинэри** (километр зэбгъуэзнатIэ 630.700-рэ мэхъу). Абы цIыху 51.706.746-рэ щопсэу. Промышленностэ зызыужьа зиIэ къэралщ, Абы и къалащхьэ **Киев** Днепр псым и Iуфэм Iусщ.

Белоруссиер (иджыпсту Беларусщ) Украинэм и ищхьэрэ лъэныкъуэмкIэ щыIэщ. Беларусым и къалащхьэ **Минск** лIэщIыгъуэ 9 и пэкIэ яухуауэ щытащ. Мелуани 10-м щIигъу цIыху зэрыс къэралым и щIыр километр зэбгъуэзнатIэ мин 270-м щIегъ у.

Молдавиер (иджыпсту Молдовэщ) Украинэм и ипщэ-кьухьэпIэ лъэныкъуэмкIэ щыIэщ. Абы и щIыналъэр километр зэбгъуэзнатIэу 33.843-рэ мэхъу, цIыху 4.337.600-рэ щопсэу. Ар аграрнэ къэралщ. Къэралыгъуэ зэригъуэт лъандэрэ и гъунэгъу щIыналъэхэм я дэIепыкъуныгъэ хузэныкъуэщ. И къалащхьэ **Кишинев** ин дыдэщ.

Иджырей **Грузиер** къэрал инкъым, километр зэбгъуэзнатIэу мин 70 иныгъуу аращ, цIыху мелуани 5,5-рэ щопсэу. Я къэралыбзэр куржыбзэщ. Абы и къалащхьэр **Тбилисищ.**

Километр зэбгъуэзнатIэу мин 29-рэ зыIыгъ, цIыху мелуани 3,5-рэ щыпсэу **Армениер** мэкъумэщ Iэнатlэм зыщIужьа республикэщ. ЦIыхухэм я нэхъыбэр щыпсэуэр и къалащхьэ **Ереванщ.** Псэугъуеи зэрыщыхъуам кьых экIыу, 1990 гъэхэм икуэкIэ цIыху куэд иIэпхъуакIащ.

Азербайджаным и щэнхабзэр кьыззэрымыкIуэщ, сыту жыпIэмэ, абы щызэхэхуэнкIащ алыдж, чыристан, муслымэн, урысей хабзэхэр. ЩIыуэпс газымрэ щыдагъэмкIэ нэхъ кьулей щыпIэу Азербайджаным иIэхэр зыхуэзэр абы и къалащхьэ **Баку** пэмыкьыжьэщ, Каспий тенджызым и Iуфэрэ. XX лIэщIыгъуэм и пэщIэдзэм дунейпсо щыдагъэм и нькьуэр зыIэщIэльу щытар Бакущ. А къэралым и щIыналъэр километр зэбгъуэзнатIэу 86.600-рэ мэхъу, цIыху 7.037.900-рэ щопсэу.

ЩIыдагъэр, нэхъапэмэ иджыри, экономикэ, политикэ кьару лъэщу ябгъэдэлъщ СССР-м хьихьэу щыта республикитхум. Абыхэм ящыщщ Азие Курыпым хьихьэ къэрал нэхъ ин дыдэ, и инагькIэ дуней псом щыебгъуанэ **Къэзахстаныр**. Абы иубыд щIыр километр зэбгъуэзнатIэу 2.727.300-рэ мэхъу, цIыху 16.711.900-рэ щопсэу. Къэралым иджыпсту и къалащхьэр **Астанащ.**

Туркменистаным иныгъ щIым и нэхъыбапIэр кьуиущ. **Ашгабадщ** абы и къалащхьэм иджыпсту зэреджэр. Абы и экономикэр къэрал унафэм щIэтщ. Къэралым иныгъ щIыналъэр километр зэбгъуэзнатIэу 488.100-рэ мэхъу, цIыху 3.522.700-рэ щопсэ у.

Узбекистаныр и инагькIэ, СССР-м хьихьэу щыта къэралхэм я ятхуанэщ. Абы цIыху мелуан 20-м нэблагъуэ щопсэу, и щIыр километр зэбгъуэзнатIэу 447.400-рэ мэхъу. Къалащхьэр **Ташкентщ**. Узбекистаныр нэхъыбэу зыдэлажьэр Урысейращ.

Бгылъэ **Кыргызым** (иджыпсту Кыргызстанщ) щыпсэуэхэм я нэхъыбапIэр муслымэнщ. Ахэр зэрыщэпсалъэр тюрк бзэ гупым хьихьэ бзэщ. Къэралым и щIыналъэр километр зэбгъуэзнатIэу 198.500-рэ мэхъу, цIыхуу абы 4.257.800 исщ. **Таджикистаным** иныгъ щIым (километр зэбгъуэзнатIэу 143100-рэ) и нэхъыбэрэ бгылъэщ. Абы щыпсэуэхэр (цIыху 5.112.000-рэ) кьызытехъукIар кьэжэрэрщ, ахэр муслымэнщ. А къэралитIым я къалащхьэхэр **Бишкекрэ** (нэхъапэм Фрунзе) **Душанберэщ**. Совет Союзым и адрей республикэхэми хуэдэу, зыужьыныгъэм зэран хуохьу цIыхухэр зэрызэнэкьуэкьыр.

Литвам и къалащхьэ **Вильнюс** курыт лIэщIыгъуэхэм щыгъуэ европей къэрал уардэм и псэнуплъэ хэщIапIэу щытащ. А къэралым и щIыналъэр километр зэбгъуэзнатIэу 65200-рэ мэхъу, цIыху 3.689.779-рэ щопсэу. **Латвием** (и щIыналъэр километр зэбгъуэзнатIэу 64589-рэ мэхъу, цIыху 2.666.567-рэ щопсэ у) и къалащхьэ **Ригэрэ Эстонием** и къалащхьэ **Таллиннрэ** Балт хым и кхъухь тедзапIэ лъэщщ. Эстонием и щIыналъэр километр зэбгъуэзнатIэу 45226-рэ мэхъу, цIыху 1.565.662-рэ щопсэу.

КЪЭБАРТ Мирэ.

● ЦIыхухъэжьым я гупсысэхэр

Сыт IущагъыР зыхэлъыр?

ЩIэныгъэр мыхъумыщIагъэ куэдым ущызыхъумэ Iэщэщ.

Рудаки Абулхьэсэн,
къэжэр-таджик усакIуэ.

ЛъэкIыныгъэмрэ щIэныгъэмрэ зыщ.

Бэкон Фрэнсис,
инджылыз щIэныгъэлI.

Зыр зым фIыкIэ хуэхъуэпсэнырщ цIыхуитIыр нэхъ гъунэгъу зэкуэзыщIыр.

Публилий Сир,
урым усакIуэ.

ЦIыхур цIыху нэсу щыщIытыр Iэжьыгъэм щыпэрытым и дежщ.

Гойо Жан Мари,
франджы философ.

Дахагъэр гу хунтымрэ узынщагъэ быдэмрэ я джэлэсщ.

Шефер Леопольд,
нэмыцэ усакIуэ.

Iущагъыр зыхэлъыр пэжырщ.

Гётте Иоганн,
нэмыцэ усакIуэ.

ЦIыху гъащIэм и кIыхьагъыр ильэс бжыгъэкъым кьызэральытэр, атIэ IэдакъэщIэкIэрщ.

Смайлс Самюэл,
инджылыз тхакIуэ.

Псалъэзэблэдз

***ЕкIуэкIыу*: 3.** Адыгэ Iуэрэ Iуатэм хэт цIыхубз пелуан. Абы и цIэр зы адыгэ къуажи зэрехьэ. **8.** Урысей Федерацэм щэнхабзэмкIэ щIыхь зиIэ и лэжьакIуэ, Къэбардей-Балъкъэрым и цIыхубз тхакIуэ. **9.** ХьэхъупащIэ ... (Щомахуэ ... (я цIэхэр). **10.** Мусльымэнхэм Iэщ щауэкI я махуэшхуэ. **11.** Насыпыфэ, Iуэху кьызэхъулIэ. **12.** КIыщокъуэ Алим и роман. **15.** Нарт фадэ. **16.** Урысей Федерацэм и цIыхубэ артист, Щоджэнцыкку Алий и цIэр зезыхьэ Къэбардей къэрал драмэ театрым и джэгуакIуэу щытащ. **17.** Зи къуэр дзыгъуащэ унагъуэ псэущхьэ. **20.** Пшыкуфы дыдаш, зепхэну Iей дыдэщ. **23.** Данэ щэкI пэпкъ. **24.** Филологие щIэныгъэхэм я доктор, профессор, ЩIДАЕМ и академик, критик, Къэрэшей-Шэрджэсым и ТхакIуэхэм я союзым и гуащэ. **25.** Чыристан диным итхэр тхьэ щелъэIу унэ. **28.** Фы дыдэу ялъагъу. **30.** Гъэмахуэм ... щIы, щIымахуэм гу щы. **32.** Къэбардей-Балъкъэрым гъуазджэмкIэ щIыхь зиIэ и лэжьакIуэ, «Бжьамий» ансамблыр кьызэзыгъэпэща дирижер. **33.** Социалист Лэжьыгъэм и ЛIыхьужь гъавэгъэкI цIэрыIуэ. **37.** Батрэз и адэ. **40.** МахуэщIэ. **41.** Зыгуэр (чырбыш) ягъэжьн пящIэ къаугъэсбэп Iэмэпсымэ. **42.** Мэзым и тхьэ. **43.** Нэхулъэ кьызэзэщIитхьэщ, нэху щыхьэ зэман; махуэм и апэ нэмэз. **44.** Акъсыр Зэлымхан и «Iэдииху» пьесэм хэт цIыхубз.

***Къехуу*: 1.** Адыгэ узэрэдыжь. **2.** ЩIэныгъэм, медицинэм хуабжьу кьыщагъэсэбэп линзэ телъыдэжьр кьызыгупсыса адыгэ еджагъэшхуэ. Абы ешхыр и цIэр фIащыжащ. **3.** Тхьэвым кьыхьэщIыкIауэ дагъэкIа ягъэжьэ адыгэ шхыныгъуэ. **4.** Мэкъу зэреуэ, удз зэрыпаупщI Iэмэпсымэ. **5.** Щоджэнцыкку Алий Истамбыл щитха усэ цIэрыIуэ. **6.** Къэбардей-Балъкъэрым щыIэ куей, къуажэ, щежэх псы. **7.** Хум, нартыкум кьыхащIыкI адыгэ фащэ махэ. **13.** Урысей Федерацэм щыхь зиIэ и артистхэ, Къэбардей-Балъкъэрым и Къэрал саугъэтым и лауреат, Щоджэнцыкку Алий и цIэр зезыхьэ Къэбардей къэрал драмэ театрым и джэгуакIуэ. **34.** Адыгэхэр Египетым зэреджэ. **35.** Пэшым зэрыщIэт вакъэ. **36.** Чым кьыхэщIыкIауэ бдзэжьей зэрещэ Iэмэпсымэ. **38.** Мэл зыхэва нехъэрэ ... зыхэпкIа. **39.** Урысей Федерацэм футболымкIэ и пример-лигэм хэту къэралым и чемпион тIэунейрэ хьуа щIалэ.

Зэхэзыльхьар
УЭРШЫ Нурхьэлийщ.

ЩIышылэм и 31-м ди газетым тета псалъэзэблэдзым и жэуапхэр:

***ЕкIуэкIыу*: 1.** Нып. **3.** Алъп. **4.** Щхьэпс. **9.** Къэрабгъэ. **10.** Сэтэней. **14.** Кьуаргъ. **15.** Гуащэ. **16.** Дзэлыкъуэдзэ. **17.** Бжьэф. **18.** Лъкъым. **19.** Лъэ. **20.** Хьэкъурт. **22.** Кьрыф. **26.** ГурэпкIыпрэ. **27.** Дыгъэмыкъуэ. **30.** Дэ. **31.** Мардэ. **32.** КIэ. **34.** Шэрхъ. **36.** Кьады. **37.** Тхьэгъэгурым. **39.** Бгъэр. **40.** Нанэ. **43.** Тырнауш. **44.** Кьуэныкъуей. **45.** Адакъэ. **46.** Тут. **47.** Гъурц.

***Къехуу*: 2.** Пащагъэ. **3.** Аслъэн. **5.** Нэбгъэф. **6.** МафIэдз. **7.** Нэмыс. **8.** Бейгуэл. **11.** Льабжьэ. **12.** Дыкуакъуэ. **13.** Пщыкъуэ. **19.** Льэпэр. **20.** Хьэрэм. **21.** Тхыдэ. **23.** ХьэмкIэ. **24.** Кьурш. **25.** Пхъужь. **28.** Ермэлы. **29.** Iэбгъэ. **33.** Iуданэ. **35.** Хьарбыз. **36.** Кьандес. **37.** Теунэ. **38.** Мылыф. **41.** Мурат. **42.** Хьэсэгъу.

● Псалъэжьхъэр

ФIы пщIамэ - узыщымытхъуж

♦ Мэзымрэ кIыфIыпIэмрэ уи щэху щымыIуатэ.
Абаз.

♦ФIы пщIамэ - узыщымытхъуж.
Абхъаз.

♦ЗэгъунэгъуитI я жэм къэшыкIэ зэхуэдэкъым.
Адыгей.

♦УкьыщацIыхуу щIыпIэм уи щхьэр щыIупIащ, укьыщамыщIыхум уи джэгур щыIупIащ.
Нэгъуей.

♦Жьым и Iущагъымрэ щIалэм и жанагъымрэ зыхэгъэль.
Шэшэн.

♦ Къарум нэхърэ пэжыр нэхъ лъэщщ.
Осетин.

НапэкIуэцIыр зыгъэхъэзырар НЭЩIЭПЫДЖЭ Замирэщ.

●ПщIыхьэпIэхэм къарыкIыр

Пщащэм тхьэрыкъуэ илъагъумэ...

ТХЬЭРЫКЪУЭ пщIыхьэпIэу пльагъуным, е я макъ зэхэпхьу уепщIыхьыным кьикIыр уи унагъуэм и жьэгур зэрыхуабэрщ, сабий нэфIэгуфIэ зэрыдэсырщ. Пащащэм тхьэрыкъуэ илъагъумэ, щIэх дыдэу унагъуэ ихьэну аращ. А къуалэбзу дахэр уэгум иту уи нэгу кьыщIэхуэмэ, щIыпIэщIэ уи Iыхьлым и хьыбар зэкIэпхьну аращ. А пщIыхьэпIэр хунтымыгъэми и нэщэнэщ. Абгъуэ зыщ тхъэрыкъуэ уепщIыхьмэ, уи лъахэм мамырыгъэ щыIэну аращ. Тхьэрыкъуэ хужь гуп уэгум щыльатэмэ, гуапагъэм, насыпым, ехьулIэныгъэм я нэщэнэщ.

Уэ къехьэм хуиубыдауэ пльагъумэ, уи Iуэхуэр зэфIэзэрыхьынущи, сакъ. Унэм ущIэсу уэ кьыззэрехьмэ и макъ зэхэпхээ, гуапэ пщымыхъун хьыбар гуэр кьыжьалэнущ.

Кхъужь къыпипчыжу уи нэгу кьыщIэхуэмэ, уи гур хэзыгъэхъуэн Iуэху гуэр урихьэлIэнущ.

Саугъэт кьуату пщIыхьэ пльагъумэ, уи мылькум кьыхьэхуэну аращ. Уэ зыгуэрым тыгъэ хуэпщIу уепщIыхьмэ, кьыпхуэмыарэзы цIыхухэр зэрыщIыпм и нэщэнэщ.

Кьуажэ гуэрым ущыIэу пщIыхьэпIэу пльагъумэ, узыншагъэ быдэ уиIэнущ, пшхын, пщIэн бгъуэтынущ. Уи сабиигъуэр щыбгъэкIуа кьуажэм укIуэжу уепщIыхьмэ, хьыбарыфI зэхэпхьну аращ.

Жьыг уи нэгу кьыщIэхуэмэ, уи гъащIэм зэхъуэкIыныгъэ къыщыхъунущ. Жьыгыр щхьэантIэмэ, фIы ухуэзэнущ. МафIэ зыщIэна жьыг пльагъумэ, уи мурадхэр нахуапIэ хъунущ, уи Iуэхур узэрыщымыгугъуэу кьыщIэкIынущ, зыбгъужьнущ. Пхъэ щIэуэ уепщIыхьмэ, куэд щIауэ зиужь унт Iуэхур зэфIэкIынущ.

Сабий уи пщIыхь кьыхэхуэмэ, ар зыужьныгъэм, насыпым и нэщэнэу аращ. Анэр и сабийр сымаджэу епщIыхьмэ, езыр лъэпощхьэпIо гуэркъм иприхьэлIэну аращ. Сабийхэр лажьэу е щIэхуэ пльагъумэ, зэгурыпсэныгъэ, мамырыгъэ щыIэну аращ.

Гъуэгу умыщIыку нэшэкъащэу урикIуу уи нэгу кьыщIэхуэмэ, Iуэхущ гуэркъм яужь уихьэну аращ. Ауэ абыхэм ящхьэ кьапэкIуэнукъым. Гъуэгубгъуэм удэ е жыг щухъанатIэхэр егъэтIысэжкIмэ, хьыбар гуапэ зэхэпхьнущ. И ныбжьэгъуэгр уи гъусэу гъуэгу утету пльагъумэ, унагъуэ дахэ бухуэну аращ. Гъуэгум ущыгъуэщхуэ уепщIыхьмэ, уи сату Iуэхум хэщIыныгъэ кьыпхуихьынущ.

●ПщIыхьэпIэхэм къарыкIыр

Пщащэм тхьэрыкъуэ илъагъумэ...

хъунущ, уи Iуэхур узэрыщымыгугъуэу кьыщIэкIынущ, зыбгъужьнущ. Пхъэ щIэуэ уепщIыхьмэ, куэд щIауэ зиужь унт Iуэхур зэфIэкIынущ.

Сабий уи пщIыхь кьыхэхуэмэ, ар зыужьныгъэм, насыпым и нэщэнэу аращ. Анэр и сабийр сымаджэу епщIыхьмэ, езыр лъэпощхьэпIо гуэркъм иприхьэлIэну аращ. Сабийхэр лажьэу е щIэхуэ пльагъумэ, зэгурыпсэныгъэ, мамырыгъэ щыIэну аращ.

Гъуэгу умыщIыку нэшэкъащэу урикIуу уи нэгу кьыщIэхуэмэ, Iуэхущ гуэркъм яужь уихьэну аращ. Ауэ абыхэм ящхьэ кьапэкIуэнукъым. Гъуэгубгъуэм удэ е жыг щухъанатIэхэр егъэтIысэжкIмэ, хьыбар гуапэ зэхэпхьнущ. И ныбжьэгъуэгр уи гъусэу гъуэгу утету пльагъумэ, унагъуэ дахэ бухуэну аращ. Гъуэгум ущыгъуэщхуэ уепщIыхьмэ, уи сату Iуэхум хэщIыныгъэ кьыпхуихьынущ.

Редактор нэхъыщхьэ ХЬЭФIЫЦIЭ Мухьэмэд

РЕДАКЦЭМ И КОЛЛЕГИЕМ ХЭТХЭР

ЖьэкIмыхьу Маринэ (редактор нэхъыщхьэм и къуэдзэ), **Ширдий Марин**э (редактор нэхъыщхьэм и къуэдзэ), **Гъурыжь Мадин**э (жэуап зыхь секретарь), **Тыщ1о Зариф, Жылаэ Маритэ, Льостэн Муэз, Ныбжьк Таисэ, Уэрдокъуэ Жансурэт, Хьжьыкьарэ Алик.**

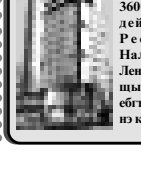

ДИ ХЭЩIАПIЭР

360030, Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэ, Налшык къалэ, Лениным и цIэкIэ щыIэ уэрам, 5, ебгъуанэ - епщIанэ къатхэр.

ТЕЛЕФОНХЭР: редактор нэхъыщхьэм, секретарым - 42-56-19; редактор нэхъыщхьэм и къуэдзэхэм - 47-31-54, 47-33-23; жэуап зыхь секретарым - 42-22-82; секретариатым - 42-22-66.

КЪУДАМЭХЭМ: политикэмкIэ, жылагъуэмрэ льэпкъ IуэхуэхэмкIэ - 42-22-86; къуажэ гъащIэмрэ экономикэмкIэ - 47-22-63, 42-87-59; щIэнхабзэмкIэ - 42-75-36; обозревателхэм - 42-22-89; хабзэхъумэ Iуэхуэщ1ап1эхэм ядгъэзыжьымкIэ - 42-60-53; къыбарыщIэхэмкIэ, спортымрэ пресмэхэмкIэ - 42-22-88; егъэджэныгъэмрэ щIэныгъэмкIэ - 42-63-64, 47-32-15; зэдзэкIакIуэхэм - 42-21-88; корректорхэм - 42-60-27; бухгалтерием - 47-31-69; ЭВМ-м и операторхэм - 42-22-84; компьютер Iуэхущ1ап1эм - 42-26-41; сурэттехьм - 42-75-78.

Теддзэ тхыгъэхэм кьыщыхьа бжыгъэхэм, кьыщаIэта Iуэхугъуэхэм я пэжагъымкIэ аэр зытхаэм нэсу жэуап яхь. Авторхэмрэ редакцмрэ я Iуэху еплыкIэр зэтеухэу зыпыт щыгъым.

Газетыр Iэ тезыдахэм яхуэхьныр и пщэ дальщ федералыр иощт зэныщIэныгъэхэмкIэ и управленэм.

Тел.: 42-06-51, 42-19-59.

Газетыр щIыныкIэ жэуап ехь КЪБР-м и "Роспечать" АО-м.

Газетыр 1989 гъэм дыгъэгъазэм и 16-м №Н-0065-м щIэту ягъуащ.

Зы ильэсым газетыр 250-рэ къыдокI.

КЪБР-м ЩIэнхабзэмрэ хьыбарегъащIэ IэнатlэхэмкIэ и министерствэм 1905 гъэм щыIа Революцэм и цIэр зезыхьэ и полиграфкомбинат, Налшык къ., Лениным и цIэкIэ щыIэ уэрам, 33, телефоныр 42-35-75.

Мы къыдэкIыгъуэм елэжьахэщ: жэуап зыхь секретарым и къуэдзэ **ДыщэкI Соня, редактору Жылаэ Маритэ, корректорхэу Афэ Тамарэ** *(3,4-нэ нап.),* **ТхьэтIыкI Юрэ** *(1,2-нэ нап.),* **корректорхэм я дзIэныкъуэхэу Иуан Заирэ.** *КомпьютеркIэ газетым и теплъэ ящIащ:* **Бол Марин, Ныр Саидэ, Щомахуэ Марианнэ,** *сурэттыщI* **Бицу Жаннэ.**

Номерыр "Адыгэ псалъэм" и компьютер Iэнатlэм щагъэхьэзыращ.

Газетым Iэ тедзэ гъуэгум ещхьыгъуэ щыкIэ 20.00-м. Щыградзар сыхьэт 20.00-рщ.

Индексыр 51531● Тираж 10.125● Заказ №348